

Türk Siyasi Parti Tüzük ve Programlarında Bütünleşik Afet Yönetimi Bilinci

Murat Berk EVREN^{1,2}
ORCID: 0000-0001-6048-1676

Öz

Türkiye Cumhuriyeti, toplumu oluşturan kitlelerin ideolojisini temsil eden siyasi partilerin, yasama ve yürütme erklerine aracılık ettiği, temsili demokrasi ile yürütülmektedir. Siyasi partilerin kuruluş amaç ve hedefleri, yönetim stratejileri, parti tüzük ve programları ile belirlenmektedir. Çalışmada, Türkiye’de aktif siyasi partilerin tüzük ve programları, afet yönetimi bağlamında tartışılmaktadır. Böylece, ülke yönetiminde karar vericilerin afet yönetimine yaklaşımları irdelenerek, afet politikasındaki eksiklerin saptanması amaçlanmaktadır. Çalışma kapsamında, 2022 yılı itibariyle vilayetlerin salt çoğunluğunda örgütlenmesini tamamlayarak bir sonraki genel seçime girme hakkı kazanan, ülke siyasetinde etki ve etkinlik gösteren siyasi partilerin tüzük ve programları incelenmektedir. Çalışma yöntemini nitel içerik analizi oluşturmaktadır. Bu yöntemle göre siyasi parti tüzük ve programlarında vurgulanan politika ve stratejiler arasından bütünleşik afet yönetiminin kapsamını oluşturan kavram ve temalar, bütünleşik afet yönetimin beş görev alanı; *önleme-zarar azaltma-hazırlık-müdahale-iyileştirme* ile ilgilerine göre sınıflandırılmaktadır. Çalışma kapsamında, afete dirençli toplumun oluşturulması için politika geliştirmekle sorumlu olan siyasi partilerin afet olgusuna yönelik yaklaşımları incelenmektedir. Ayrıca, siyasi partilerin sorumluluklarını hangi ölçüde yerine getirmeyi planladıkları ve bütünleşik afet yönetimi üzerine politika geliştirdikleri görev alanları saptanmaktadır. Çalışma sonucunda, medya ve iletişim aygıtlarını güçlü biçimde kullanan yeni nesil siyasi partiler ile birlikte, çağdaş toplumsal ve teknolojik dinamiklere uyum sağlayarak kendini yenileyen köklü siyasi partilerin, afet yönetiminin konuları üzerine politika geliştirdiği görülmektedir. Ancak bu politikalar, bütünleşik afet yönetiminin tüm görev alanlarını kapsayan bilinçli stratejilere dönüşmemekte, dirençli toplumun oluşturulmasına yeterli düzeyde katkı sağlamamaktadır. Bu bağlamda siyasi partilerin, afet yönetimi konusunda toplumsal tabana yayılan, tüm afet türlerini ve afetlerin döngüsel süreçlerini kapsayan, bütünleşik politikalar geliştirmesine ihtiyaç duyulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Afet Yönetimi, Siyasi Parti, Afet Politikası, Afet Bilinci, Parti Programı.

Integrated Disaster Management Awareness in Turkish Political Party Statutes and Programs

Abstract

The Turkish Republic has been run by representative democracy, mediated by political parties representing the ideology of citizens. The aim and objectives of the establishment,

¹Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Bina Araştırma ve Planlama Doktora Programı, İstanbul

²Kırklareli Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Kırklareli

* İlgili yazar/Corresponding author: muratberkevren@gmail.com

Gönderim Tarihi / Received Date: 3.11.2022

Kabul Tarihi / Accepted Date: 21.11.2023

Bu makaleye atıf yapmak için- To cite this article

Evren, M. B., (2023). Türk Siyasi Parti Tüzük ve Programlarında Bütünleşik Afet Yönetimi Bilinci. Resilience, 221-251

also management strategies of the political parties are determined through statutes and party programs. In this study, the statutes and programs of active political parties in Turkey are discussed according to disaster management awareness. Thus, it aims to determine the deficiencies in disaster management policy by examining the approaches of decision-makers in public administration. In this scope, the statutes and programs of the influential political parties in national politics which delegated to join the next elections are examined. The methodology adopts qualitative content analysis based on the classification of political party statutes and programs over the five mission areas of integrated disaster management; *prevention, mitigation, preparedness, response, and recovery*. In this manner, approaches of the decision-makers, who are responsible for developing strategies and policies promoting a disaster-resilient society are discussed. In addition, the extent to which political parties plan to fulfill their responsibilities and the level of disaster awareness is determined. As a result, Turkish political parties have developed a small amount of discourse on disaster management. Integrated disaster management awareness is observed more effectively, in recently established political parties that will participate in the upcoming election for the first time. Along with the new generation of political parties that strongly use media and communication devices, well-established political parties that renew themselves by adapting to contemporary social and technological dynamics also develop policies on disaster management. However, this awareness does not transform into well-structured strategies that cover all mission areas of integrated disaster management, nor does it contribute to the development of a disaster-resilient society.

Keywords: Disaster Management, Disaster Policy, Party Statute, Party Program, Disaster Awareness.

1. Giriş

Afetler, gerçekleştiği çevrenin yerel-bölgesel imkanları ile üstesinden gelinemeyerek olağan yaşamı kesintiye uğratan ve ulusal düzeyde çevresel, sosyal, ekonomik kayıplara neden olan, doğa veya teknoloji kaynaklı olayların toplum ve çevresi üzerinde yarattığı tahribattir. Afet yönetimi, toplum ve çevre üzerinde tehlike oluşturan olayların gerçekleşmesinden önce, tehlikenin neden olacağı tahribatın önlenmesi, önlenemiyorsa oluşturacağı zararların azaltılması, gerçekleştiği sırada oluşan acil duruma müdahale ve gerçekleştikten sonra çevreyi yeniden olağan yaşama geri döndürmek üzere iyileştirilmesinden oluşan (Dartanto, Bastıyan & Sofiyandi, 2017), çizgisel bir model olarak anlaşılmaktadır. Bütünleşik afet yönetimi, afet öncesinde, afet risklerini önleme, afetin oluşturacağı zararları azaltma, afetin yaratacağı acil duruma hazırlık, afetin hemen gerçekleştiği acil duruma müdahale, afetin neden olduğu çevresel, sosyal, ekonomik tahribatı iyileştirme, aşamalarından oluşmaktadır. Afete neden olan doğal veya teknolojik olayların tekrarlı dinamikleri, afet yönetimine çizgisel değil döngüsel bir karakter kazandırmaktadır.

Türkiye, jeomorfolojik ve iklimsel koşulları göz ardı eden yapılı çevresi nedeniyle deprem, sel, heyelan ve kuraklık gibi doğa kaynaklı afet tehlikelerine karşı savunmasızdır.³ Bu durum, doğal tehlikelerin yapılı çevre üzerinde afete dönüşmesini önlemeye ve afetlerin yapılı çevrede oluşturacağı zararları azaltmaya yönelik, afet risk yönetimine odaklanan politika ve stratejilerin geliştirilmesini gerektirmektedir. Afet yönetiminin maliyeti, afetin öncesindeki

³ Afet ve Acil Durum Başkanlığınca tanımlanan jeolojik afet türlerini, deprem, heyelan, kaya düşmesi, volkanik patlamalar, çamur akıntısı, tsunami; iklimsel afet türlerini, sıcak ve soğuk hava dalgası, kuraklık, dolu, hortum, yıldırım, kasırga, tayfun, sel, siklon, tornado, tipi, çığ, aşırı kar yağışı, sis, buzlanma, hava kirliliği, orman yangını; biyolojik afet türlerini, erozyon, orman yangını, salgın, böcek istilası; sosyal afet türlerini, yangın, savaş, terör, göç; teknolojik afet türlerini, maden kazası, kimyasal kaza, biyolojik kaza, nükleer kaza, endüstriyel kaza, ulaşım kazası oluşturmaktadır (AFAD, 2021).

risklerin önlenmesi/azaltılmasına veya afetin sonrasında ortaya çıkan krizin sonlandırılmasına bağlı olarak değişim göstermektedir (Kadioğlu, 2008). Buna göre, afetlerin gerçekleşmesinden önceki risk yönetimi evresinde gerçekleştirilecek yatırımlar, afetin gerçekleşmesinden sonra oluşacak hasar ve kayıpların telafi edilmesi için gereken kaynakların çok az bir kısmını oluşturmaktadır. Bütünleşik afet yönetimi ile ilgili tüm paydaşların, afet riskleri üzerine farkındalık ve bilinç düzeyinin artırılması, bir bütün olarak afet riski altındaki ülkemiz için elzemdir.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasasına göre kamu yönetimi, kuruluş ve görevleriyle bir bütün olarak merkezden yönetim ve yerinden yönetim esaslarına dayanmaktadır. Afet yönetiminde merkezi yönetimler, önleme-hazırlık-müdahale-iyileştirme çalışmalarında yerel yönetimlerin afetle başa çıkabilmesi adına için uzman personel-ekipman-finansman kaynağı sağlamaktadır. Bu kaynakların kapsamını ulaşım ve iletişim altyapısının korunması ve iyileştirilmesi, kritik tesislerin korunması, arama-kurtarma ekip ve ekipmanlarının yönlendirilmesi, kara-hava-deniz taşıtlarının yönlendirilmesi gibi bütünleşik afet yönetiminde yerel yönetimlerin kapasitesini aşan eylemler oluşturmaktadır.

Afet yönetimi üzerine yapılan çalışmalar büyük ölçüde yerel yönetimlere ve yerel düzeydeki birey, topluluk ve sivil toplum örgütlerinden oluşan paydaşlara odaklanmıştır (Wolensky ve Wolensky, 1990). Yerel yönetimler afet çevresi ile doğrudan ilişkili konuları nedeniyle sınırlı yetki ve kaynakları ile afetlere yanıt vermek durumunda kalırken, merkezi yönetimler afet yönetimine öncelik vermemektedir (Cigler, 1987). Bununla birlikte hem merkezi hem de yerel düzeyde kamu yönetimine aday olan siyasi partilerin, bütünleşik afet yönetiminin tüm görev alanlarında, asıl yetki ve karar merci oldukları gözden kaçırılmaktadır. Görev ve yetki hiyerarşisi içinde bütünleşik afet yönetiminin sürekliliğini sağlayacak önleme-zarar azaltma-hazırlık-müdahale-iyileştirme stratejilerinin siyasi partiler tarafından, uzman görüşlerinin desteği ile geliştirilmesi ve siyasi partilerin afet yönetim politikasını oluşturmuş olarak merkezi ve yerel düzeyde kamu yönetimine aday olması büyük önem taşımaktadır.

Siyasi partilerin geliştirdikleri politika ve stratejileri uygulama becerisini ortaya koymaları, öncelikle belirli prosedürleri tamamlamış olmalarına bağlıdır. Buna göre, vilayetlerin salt çoğunluğunda örgütlenmesini tamamlayan siyasi partilerin seçime katılmaları ve geliştirdikleri strateji ve politikaları uygulamak için temsil ettikleri kitleden yetki istemeleri, prosedür tarafından uygun görülmektedir.

Çalışmada siyasi partilerin tüzük ve programlarında yer verdikleri, afet yönetiminin kapsamını oluşturan konularla ilgili politika ve stratejileri incelenerek, kamu yönetiminde karar vericilerin afet politikalarının, afet yönetimine yaklaşımlarının ve bütünleşik afet yönetimi bilinç düzeylerinin belirlenmesi amaçlanmaktadır. Çalışma kapsamı, vilayetlerin salt çoğunluğunda örgütlenmesini tamamlayarak yasal çerçeveye göre genel seçime girme hakkı kazanan, böylece ülke siyasetinde etki ve etkinlik gösteren siyasi partilerin tüzük ve programlarına indirgenmektedir.

1.1. Problem

Afet yönetimi yalnızca kamu yönetiminin değil, sivil toplum örgütleri, medya ve toplumu oluşturan tüm kitlelerin ortak sorumluluğudur (Rehman vd., 2019). Bu sorumluluğun yerine getirilmesinde kamu yönetimi hiyerarşisinin en yetkili erkini oluşturan merkezi yönetim ve belirli çevrede yetkili kılınan yerel yönetim örgütlerinden başlayarak, birey ve topluluk ölçeğinde afete dirençli bir toplumun oluşturulmasında etkinlik gösteren sivil toplum örgütlerinden oluşan tüm paydaşların bir araya gelmesini gerektirmektedir (Selves, 2008).

Afet yönetimi paydaşları arasında oluşturulacak bir hiyerarşi, belirlenen politika hedeflerine uygun yönetim sağlamaktadır (Raab, 2002). Buna karşın acil durum ve afet yönetimi

hijerarşik olarak aşağıdan yukarı yönde düzenlenmeli ve kamu yönetimi hiyerarşisinin en üstünde konumlanan yetkili ve yönetici erkler tarafından doğrudan yürütülmemelidir (Waugh, 2003). Yerel düzeydeki afet yönetim kurumları ve yerel toplulukların desteği, afet risklerinin azaltılmasında önemli bir etkidir (Madan ve Routray, 2015). Ancak etkin ve katılımcı afet yönetimi politikalarının uygulanması, kamu yönetiminde karar verme süreçlerinin başlatıcısı, kaynakların sağlayıcısı, politika ve stratejilerin geliştiricisi olan yasama ve yürütme organlarını temsil etmek ile yetkili kılınmış siyasi partilerin afet yönetimi bilincinin geliştirilmesi ile mümkün olacaktır.

1.2. Bütünleşik afet yönetimi bilinci

Bütünleşik afet yönetimi, afetlerin önlenmesine, afet zararlarının azaltılmasına, afete hazırlık yapılmasına, afete etkili müdahale edilmesine ve afetin yıkıcı etkilerinin ortadan kaldırılmasına yönelik ekipman-finansman-personel kaynağının sağlanarak afete başa çıkabilme kapasitesinin geliştirilmesini kapsamaktadır. Afet yönetimi kapasitesi, toplumu oluşturan tüm bileşenleri, tüm birey ve toplulukları, tüm kurum ve kuruluşları bilinçlendirerek geliştirilebilir (Gerdan, 2014). Buna karşın afetlerin yıkıcı etkisine karşı toplumsal farkındalık, bilinç ve bilgi düzeyinin belirlenmesine yönelik çalışmalar sınırlıdır. Özellikle yasal-yönetimsel kurumlar düzeyinde afet farkındalık ve bilinci, afet yönetimi kapasitesini geliştirmeye yönelik kaynakların sağlanmasında yetkili olmaları nedeniyle büyük önem taşımaktadır.

Bütünleşik afet yönetimi üzerine bilinç ve farkındalık düzeyinin ölçülmesine, artırılmasına yönelik çalışmalar, konuyu toplumsal tabanda değerlendirmekte, birey veya topluluk ölçeğinde sosyoekonomik-demografik ölçütler üzerine (Kurita vd., 2006; Gerdan, 2014) veya yerel düzeyde kamu yönetimi üzerine yoğunlaşmaktadır (Kusumasari ve Alam, 2011; Madan ve Routray, 2015; Zhai & Lee 2023). Bütünleşik afet yönetimine katkıda bulunan aktörlerin hiyerarşik olarak tepe noktasını işgal eden, bütünleşik afet yönetimi süreçlerinde karar verici ve kaynak sağlayıcı konumda bulunan yönetici erklerin afet bilinci üzerine yeterli düzeyde araştırmaya rastlanmamaktadır.

Birleşmiş Milletler Afet Risk Azaltma Ofisi (United Nations Office for Disaster Risk Reduction - UNISDR), afet risklerinin azaltılmasında afet farkındalık düzeyini artırarak afete dirençli bir toplum inşa etmeyi ve afetlerden kaynaklanan çevresel, sosyal, ekonomik kayıpları azaltmayı amaçlamaktadır (Coppola, 2006). Bu amaçla UNISDR (2001) tarafından geliştirilen araçların temelini, afet risk yönetiminde bireyler, topluluklar, sivil toplum kuruluşları, yerel yönetimler ve merkezi hükümetleri kapsamak üzere toplumun tüm kesimlerine, yani afet yönetiminin tüm paydaşlarına yayılan bir farkındalık düzeyi oluşturmaktadır. Buna göre afet yönetiminin ilkeleri ve dinamikleri, afet yönetiminin paydaşları tarafından benimsendiği ölçüde afet risk yönetiminin kapsamını oluşturan politika ve stratejilerin geliştirilmesi ve afete dirençli toplumun oluşturulması sağlanacaktır. UNISDR (2001) tarafından önerilen bir diğer önemli araç, afet risk yönetimi kapsamında geliştirilen politika ve stratejilerin uygulanmasında kamu yönetiminin temsilcisi olan erklerin taahhütleridir. Buna göre siyasi partiler, kamu yönetiminin yerel ve ulusal düzeyde uygulanması adına yasama ve yürütme erklerini oluşturmak için toplum tarafından yetkilendirilmektedir. Siyasi partilerin bütünleşik afet yönetimine ilişkin politika ve strateji geliştirmeleri, yasama ve yürütme adına toplum tarafından yetkilendirildikleri durumda afet risklerinin azaltılması için doğrudan harekete geçmelerini, etkin bir afet yönetimi politikası sürdürmelerini ve afet yönetimi eylemlerinin öngörülebilir olmasını sağlayacaktır.

1.3. Amaç ve Önem

Siyasi parti tüzük-program-seçim beyannameleri kapsamında siyasi partilerin politikalarını inceleyen çok sayıda çalışma bulunmaktadır. Bu çalışmaların bir kısmı afet yönetiminin çalışma konuları arasında bulunan çevre, göç, ekoloji, nükleer enerji üzerine

odaklanmaktadır. Bu çalışmalarda siyasi partilerin bütünleşik afet yönetimi politika ve stratejileri üzerine bütüncül bir değerlendirme bulunmamaktadır. Sürekli olarak çeşitli afet türlerine maruz kalan ülkemizde, siyasi partilerin yasama ve yürütmedeki etkin konumu, afet yönetimi politika ve stratejilerinin incelenmesini ve değerlendirilmesini gerekli kılmaktadır. Bu bağlamda çalışma, araştırmanın tamamlandığı 2022 yılı itibarıyla, 14 Nisan 2023 seçimlerine katılmaya hak kazanan siyasi partilerin tüzük ve programlarında afet yönetimi bilinci ve farkındalık düzeyinin ölçülmesini amaçlamaktadır.

1.4. Yöntem

Çalışma yöntemini nitel içerik analizi oluşturmaktadır. Nitel içerik analizi, araştırma nesnesini oluşturan metinlerin öznel biçimde yorumlanmasına ve anlamlandırılmasına dayanmaktadır (Hsieh ve Shannon, 2005). Bu amaçla metin içeriğini oluşturan konuların yada temaların belirlenmesi ve belirli kodlara/ölçütlere/kategorilere göre sınıflandırılmasını içermektedir (Mayring, 2000). İçerik analizinin aşamalarını; (i) analiz konusunun belirlenmesi, (ii) konuyu oluşturan dinamiklere göre sınıflandırma ölçütlerinin belirlenmesi, (iii) sınıfların belirlenmesi, (iv) belirlenen sınıfların içerisine eklenemeyen ölçütler için yeni sınıfların oluşturulması, (v) anlam yönünden tekrar eden sınıfların birleştirilmesi, (vi) ve tüm sürecin yeniden değerlendirilmesi oluşturmaktadır (Mayring, 2000).

Çalışma kapsamında siyasi parti tüzük ve programlarında vurgulanan politika ve stratejiler arasından bütünleşik afet yönetiminin kapsamını oluşturan deprem, kentsel dönüşüm, arama-kurtarma, barınma gibi kavram ve temalar tanımlanmaktadır. Bu kavram ve temalar, bütünleşik afet yönetimin beş görev alanı; önleme-zarar azaltma-hazırlık-müdahale-iyileştirme ile ilgilerine göre sınıflandırılmakta ve matris üzerinde işlenmektedir. Sınıflandırma kategorilerini oluşturan bütünleşik afet yönetimin görev alanları sabit durumda olduğundan, çalışma yöntemine göre yeni sınıfların oluşturulması ve tekrar eden sınıfların birleştirilmesi ve yeniden değerlendirilmesi ile ilgili aşamaların, araştırma modeline göre uygulanması söz konusu değildir (Tablo 1).

Tablo 1. Araştırma modeli.

i	Analiz konusunun belirlenmesi <i>Siyasi parti tüzük ve programlarında bütünleşik afet yönetimi bilinci</i>
ii	Sınıflandırma ölçütlerinin belirlenmesi <i>Afet yönetimi politika ve stratejileri - çevre, göç, ekoloji, enerji</i>
iii	Sınıfların belirlenmesi <i>Bütünleşik afet yönetimi görev alanları - önleme-zarar azaltma-hazırlık-müdahale-iyileştirme</i>
iv	Yeni sınıfların oluşturulması (uygulanamaz)
v	Tekrar eden sınıfların birleştirilmesi (uygulanamaz)
vi	Yeniden değerlendirme (uygulanamaz)

1.5. Siyasi partilerin afet yönetiminde yeri ve önemi

Siyasal partiler toplum iradesinin temsil gücünü oluşturarak kamu yönetiminde en üst düzeyde etki göstermektedir (Atmış ve Günşen, 2011). Afete dirençli toplumun oluşturulması adına, merkezi hükümet ve yerel yönetimlerin ideolojisini ve eylem planlarını oluşturan siyasi partilerin, bütünleşik afet yönetimi ilkelerinin farkında olmaları ve bu ilkelerin uygulanması üzerine asgari bilgi düzeyinde olmaları gerekmektedir. Siyasi partilerin afet bilinci yerel ve

bölgesel ölçekte afet risklerinin tanımlanmasını ve zarar görülebilirlik kapasitesinin belirlenmesini sağlayacaktır. Siyasi partilerin afet bilgi düzeyi, bütünleşik afet yönetimini oluşturan tüm paydaşların eşgüdüm içerisinde afeti önlemesine, bu mümkün değilse afetin neden olması beklenen zararların afet gerçekleşmeden önce azaltılmasına, böylece afetin oluşturacağı hasar ve kayıpların sınırlandırılmasına katkıda bulunacaktır. Bununla birlikte birey ve toplulukların afet risk azaltma eylemlerine katılım gösterdiği, afet bilinç düzeyinin yüksek olduğu toplumlarda, afetlerden kaynaklanan hasar ve kayıpların düşük olduğu kanıtlanmıştır (Bali, 2022). Birey ve toplulukların bütünleşik afet risk yönetimine katılım göstermesi, merkezi ve yerel yönetimlerin görev ve sorumluluk yükünü azaltarak, toplumun afete dirençliliğini de yükseltmektedir.

Belirgin bir afet yönetim politikasının ve afet önleme-hazırlık-müdahale-iyileştirme stratejilerinin bulunmaması, hükümetlerin afet durumunda kendi çıkarlarını önceliklendiren eylemlere yönelmesine neden olabilmektedir. Afetlerin Seçim Politığıne (Electoral Politics of Disaster) göre hükümetler, seçmen kitlelerini genişletmek amacıyla afeti manipüle etmektedir (Sainz-Santamaria ve Anderson, 2013). Bu doğrultuda hükümetler, toplum tarafından kurtarıcı olarak yaftalanma çabası göstermekte veya müdahale-iyileştirme kaynaklarını kendi seçim bölgelerine/seçmenlerine öncelikli olarak aktarmaktadır (Pelling ve Dill, 2010; Hilhorst, 2013; Gallego, 2018). Bu süreçte hükümetler, ideolojik yönden aykırı gördükleri kitleleri afete müdahale-iyileştirme kaynaklarından kısmen veya tamamen mahrum bırakabilecektir (Garrett ve Sobel, 2003; Cohen ve Werker, 2008; Reeves, 2011; Aldrich, 2015; Hicken ve diğ., 2018; Thomas ve diğ., 2019). Bununla birlikte Naveed ve Li (2019), etkin bir afet yönetimi çerçevesi elde etmek için ulusal yönergelerin uygulanmasının, kurumların afetleri yönetme kapasitelerini artırmaya ve afete dayanıklı bir toplum geliştirmeye yönelik önemli bir adım olacağını öngörmektedir. Siyasi partilerin, hükümet kurmaya aday olmadan önce afet yönetim politikasını belirlemesi ve afet önleme-hazırlık-müdahale-iyileştirme stratejilerini oluşturması, toplumsal düzeyde ve kaynakların etkin kullanımında adil, etkili, verimli bir afet yönetimi çerçevesi oluşturacaktır. Bu nitelikte bir afet yönetimi çerçevesinin oluşturulması ise siyasi partilerin tüzük ve programlarında yer bulması ile garanti altına alınacaktır.

1.6. Siyasi parti tüzük ve programlarının önemi

Siyasi partilerin tüzük-program-seçim beyannameleri siyasi partilerin yönetim anlayışının göstergesini oluşturmaktadır (Deniş, 2011; Balun 2022). Bu bağlamda siyasi partilerin politika ve stratejilerinin karşılaştırılması, ölçülebilmesi, performanslarının değerlendirilmesi için öncelikli kaynaklardır (McCluskey 2008; Naurin, 2011; Polat, 2015; Sadioğlu 2017). Siyasi parti tüzükleri, partilerin işleyişine ve amaçlarına ilişkin yasal bir çerçeve oluştururken, parti programları ve seçim beyannameleri, partilerin amaçlarına yönelik olarak belirlediği politikaların uygulanmasında kullanılacak model ve stratejilerin sunulduğu, yönetsel boyutta bir çerçeve oluşturmaktadır. Seçim beyannameleri, parti programları ile eş güdüm içerisinde ve parti programında belirlenen politika ve stratejilere güncel bir kimlik kazandırarak, ayrıca parti programını konjonktürün işaret ettiği konular üzerine detaylandırarak, belirli bir seçime yönelik seçmen davranışını yönlendirmeyi amaçlayan metinlerdir. Kamu yönetimindeki güncel sorunlara işaret eden seçim beyannameleri (Sadioğlu, 2017), parti programını oluşturan politika ve stratejiler üzerine seçmenlere yönelik tanıtım ve bilgilendirmeyi amaçlamaktadır (Arklan ve Tanacı, 2020).

1.7. Literatürde siyasi partilerin tüzük-program-seçim beyannameleri

Siyasi parti tüzük-program-seçim beyannameleri tüm dünyada demokratik toplumun güçlendirilmesi için bilimsel bir referans çerçevesi oluşturmak üzere çeşitli araştırma modellerinden beslenerek incelenmektedir. Bu kapsamda, siyasi partilerin beyan ettikleri programı ve seçim sonrasındaki eylemleri karşılaştırmalı olarak incelenerek programlarında beyan ettikleri politikaların uygulanmasındaki samimiyetleri tartışılmaktadır (Blackwell ve

Convery, 1983; Royed, 1996; Thomson vd., 2012; Artés, 2013; Naurin, 2014; Duval ve Pétry, 2020; Serra-Silva ve Belchior, 2020). Siyasi partilerin öncelik ve ağırlık verdiği politika konuları incelenmektedir (Hearl, 1988; McLeay, 1994). Parti programında vurgulanan politika alanı ve ideolojik değerler ölçülmektedir (Levine, 1975; Garry, 1999).

Ülkemizde de siyasi partilerin tüzük-program-seçim beyannameleri üzerine, büyük ölçüde içerik analizi yöntemine dayanan çok sayıda çalışma bulunmaktadır. Bulut ve Güven (2010), 22 Temmuz 2007 seçimlerinin ardından Türkiye Büyük Millet Meclisinde grup oluşturan siyasi partilerin ilköğretim politikalarını, parti programları üzerinden incelemektedir. Terkan (2010), 22 Temmuz 2007 seçimlerine katılan siyasi partilerden temsil gücü ve etkinliği en yüksek iki siyasi partinin kadın politikalarını ve kadın kimliğine yaklaşımlarını parti programları, seçim bildirgeleri ve medya temsilleri üzerinden incelemektedir. Atmış ve Günşen (2011), 2 Haziran 2011 seçimlerinin ardından Türkiye Büyük Millet Meclisinde grup oluşturan siyasi partilerin orman ve çevre politikalarını, parti programları üzerinden incelemektedir. Bu çalışmada siyasi partilerin konuyla ilgili tutarlı politika ve strateji geliştirmedikleri saptanmaktadır. Deniz (2011), yürütme görevindeki siyasi partinin, parti programında belirtilen kentsel kalkınma politikaları ile yürütme görevindeki uygulamalarını karşılaştırmakta, parti programı ve ve partinin uygulamaları arasındaki çelişkileri tartışmaktadır. Çetin (2012), 1980 yılından itibaren gerçekleştirilen genel seçimler sonucunda Türkiye Büyük Millet Meclisinde grup oluşturan siyasi partilerin tarım, turizm, sanayi politikalarının gelişim sürecini parti programları üzerinden incelemektedir. Tok (2012), 12 Haziran 2011 seçimlerinin ardından Türkiye Büyük Millet Meclisinde grup oluşturan siyasi partilerin eğitim politikalarını parti programları ve seçim bildirgeleri üzerinden incelemektedir. Özkaynar (2015), 12 Haziran 2011 ve 7 Haziran 2015 seçimlerine katılan siyasi partilerden temsil gücü en yüksek olan siyasi partilerin ardışık iki seçim dönemi boyunca politikalarındaki değişimi karşılaştırılmalı olarak seçim beyannameleri üzerinden incelemektedir. Tiyek (2015), 7 Haziran 2015 seçimlerine katılan siyasi partilerden temsil gücü ve etkinliği en yüksek iki siyasi partinin sosyal politikalarını seçim bildirgeleri üzerinden incelemektedir. Tuğsuz ve Yılmaz (2015), 7 Haziran 2015 seçimlerinden önce Türkiye Büyük Millet Meclisinde grup oluşturan siyasi partilerin göç ve iltica politikalarını, seçim beyannameleri üzerinden incelemektedir. Yıldırım vd. (2016), 7 Haziran 2015 seçimlerinin ardından Türkiye Büyük Millet Meclisinde grup oluşturan siyasi partilerin turizm politikalarını seçim beyannameleri üzerinden incelemektedir. Aymankuy vd. (2016), 7 Haziran 2015 seçimlerine katılan siyasi partilerden temsil gücü en yüksek on siyasi partinin turizm politikaları ve bu politikaların onuncu kalkınma planı ile uyumu seçim beyannameleri üzerinden incelemektedir. Sayın ve Gümüş (2016) 7 Haziran 2015 seçimlerinin ardından Türkiye Büyük Millet Meclisinde grup oluşturan siyasi partilerin engelli bireylere yönelik politika ve stratejilerini seçim beyannameleri üzerinden incelemektedir. Haspolat (2015), 1 Kasım 2015 seçimlerinin ardından Türkiye Büyük Millet Meclisinde grup oluşturan siyasi partilerin kadın politikalarını ve kadın kimliğine yaklaşımlarını seçim beyannameleri üzerinden incelemektedir. Polat vd. (2016), 1 Kasım 2015 seçimlerinin ardından Türkiye Büyük Millet Meclisinde grup oluşturan siyasi partilerin eğitim politikalarını seçim bildirgeleri üzerinden incelemektedir. Tiryaki (2016), 7 Haziran 2015 ve 1 Kasım 2015 seçimlerine katılan siyasi partilerden temsil gücü ve etkinliği en yüksek iki siyasi partinin kısa zaman aralığında tekrar eden seçimlere yönelik politika ve söylem değişimi seçim beyannameleri üzerinden incelemektedir. Sadioğlu (2017), 7 Haziran 2015 seçimlerinin ardından Türkiye Büyük Millet Meclisinde grup oluşturan siyasi partilerin yerel ve merkezi ölçekte kamu yönetimi reformuna yönelik politikalarını seçim beyannameleri üzerinden incelemektedir. Ceylan ve Uslu (2019), 7 Haziran 2015 seçimlerinin ardından Türkiye Büyük Millet Meclisinde grup oluşturan siyasi partilerin göç ve iltica politikalarını seçim beyannameleri üzerinden incelemektedir. Şeşen ve Ertürk (2017), 1990 yılından itibaren gerçekleştirilen genel seçimler sonucunda Türkiye Büyük Millet Meclisinde grup oluşturan ve yerel seçimler sonucunda il belediyelerini kazanan siyasi partilerin çevre politikalarının gelişim sürecini seçim beyannameleri üzerinden

incelemektedir. Aytaç (2017), 3 Kasım 2002, 22 Temmuz 2007, 12 Haziran 2011, 7 Haziran 2015, 1 Kasım 2015 seçimlerine katılan siyasi partilerden temsil gücü ve etkinliği en yüksek olan dört siyasi partinin seçim beyannamelerinin içeriğini Manifesto Project Veritabanına⁴ göre belirlenen temalara göre sınıflandırarak, bu partilerin öncelik verdiği politika konularını tanımlamaktadır. Kavas (2018), 24 Haziran 2018 seçimleri öncesinde Türkiye Büyük Millet Meclisinde grup oluşturan siyasi partilerin yerleşme ve yerel yönetimlere ilişkin politika ve stratejilerini seçim beyannameleri üzerinden incelemektedir. Akçay (2018), 24 Haziran 2018 seçimlerine katılan siyasi partilerin uluslararası ilişkiler ve Avrupa Birliği politikalarını, bu partilerin tüzük, program ve seçim beyannameleri üzerinden incelemektedir. Kanlı ve Erol (2019), Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ile 24 Haziran 2018 seçimlerine katılan ve Türkiye Büyük Millet Meclisinde grup oluşturan siyasi partilerin programlarını karşılaştırmalı olarak incelemektedir. Uzun ve Özkan (2019), 24 Haziran 2018 seçimlerine katılan ve Türkiye Büyük Millet Meclisinde grup oluşturan siyasi partilerin çevre politikalarını seçim beyannameleri üzerinden incelemektedir. Batuhan (2020), 24 Haziran 2018 seçimlerine katılan ve Türkiye Büyük Millet Meclisinde grup oluşturan siyasi partilerin kentleşme ve çevre politikalarını seçim beyannameleri üzerinden incelemektedir. Bay vd., (2020), 24 Haziran 2018 seçimlerine katılan ve Türkiye Büyük Millet Meclisinde grup oluşturan siyasi partilerin idealize ettiği birey ve toplum karakterini seçim beyannameleri üzerinden incelemektedir. Özoral (2020), 24 Haziran 2018 seçimlerine katılan ve Türkiye Büyük Millet Meclisinde grup oluşturan siyasi partilerin bürokrasi politikalarını seçim beyannameleri üzerinden incelerken, yönetici erkin bürokrasi ile ilişkisini tarihsel bağlamda değerlendirmektedir. Arkan ve Tanacı (2020), 31 Mart 2019 yerel seçimlerine katılan siyasi partilerden temsil gücü en yüksek olan siyasi partilerin yerel yönetim politika ve stratejilerini seçim beyannameleri üzerinden incelemektedir. Çabuk (2020), 3 Kasım 2002 seçimlerinden itibaren Türkiye Büyük Millet Meclisinde grup oluşturan siyasi partilerin afet yönetimi politikalarını, seçim beyannameleri üzerinden afet öncesi-sırası-sonrası olarak incelemektedir. Buna göre, siyasi partileri afet yönetimi politikasında, gerçekleşen afetlerden sonra müdahale ve iyileştirmeye yönelik popülist stratejiler ağırlık kazanırken, afetler gündemden düştükçe bu stratejilerin unutulduğu gözlenmektedir. Zengin ve Koç (2022), 2022 yılı itibarıyla ülkemizde aktif yüzümdokuz siyasi partinin turizm politikalarını sosyal, ekonomik, kültürel ve çevresel boyutta parti programları üzerinden incelemektedir. Kurt (2022), ülkemizde nükleer enerji söylemini tartışmaya açarak, siyasi partilerin nükleer enerji politikalarını seçim beyannameleri ve parti programları üzerinden incelemektedir. Balun (2022), Türkiye siyasetinde temsil gücü ve etkinliği en yüksek iki siyasi partinin sosyal politika ve stratejilerini karşılaştırmalı olarak parti programları üzerinden incelemektedir. Ulukuş (2023), 24 Haziran 2018 seçimlerinin ardından kurulan ve bir sonraki seçimlere katılma hakkı kazanan dört siyasi partinin çevre ve ekoloji politikalarını genel başkan söylemleri ve parti programları üzerinden incelemektedir. Gürçam (2023), 14 Mayıs 2023 seçimlerine katılan siyasi partilerden temsil gücü ve etkinliği en yüksek iki siyasi partinin iklim hassasiyetini ve iklim krizine yönelik politikalarını vizyon belgeleri, parti programları ve seçim beyannameleri üzerinden incelemektedir.

Bu çalışmaların yöntemlerini büyük ölçüde araştırma konusunu oluşturan kavram ve temaların irdelendiği nitel bir çerçevede içerik/söylem/kelime analizleri oluşturmaktadır. Siyasi partilerin tüzük-program-seçim beyannameleri üzerine yapılan araştırmaların çok az bir kısmı göç, çevre, ekoloji gibi afet yönetiminin konuları üzerine eğilmektedir. Buna karşın siyasi partilerin afet yönetimi politika ve stratejilerini bütüncül olarak değerlendiren bir araştırmaya rastlanmamaktadır.

⁴ Manifesto Project Veritabanı (Manifesto Project Database - MPD), 1945 yılından beri çok sayıda ülkede siyasi partilerin seçim bildirgelerinin arşivlendiği, konuyla ilgili araştırma materyali sunarak demokrasiye katkı sunmayı amaçlayan bir platformdur (URL 1).

1.8. Motivasyon ve özgünlük

Ülkemizde afet yönetimi politikaları, afetin gerçekleşmesinden sonra ortaya çıkan krizin yönetilmesi üzerine, reaktif nitelikte gelişim göstermektedir. 1999 yılında gerçekleşen Gölcük ve Düzce depremlerinden sonra 10.04.2000 tarih ve 24016 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan 595 sayılı Yapı Denetimi Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile yapı güvenliğine yönelik; 2011 yılında gerçekleşen Van ve Erciş depremlerinden sonra 31.05.2012 tarih ve 28309 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun ile afet riskine maruz yapıları çevrenin dönüştürülmesine yönelik yasalar, reaktif bir afet yönetimi politikasını ortaya koymaktadır. Bununla birlikte, afete müdahale ve iyileştirmeye yönelik reaktif politikaları ile birlikte, 1999 yılından itibaren afet risklerini önlemeye ve azaltmaya yönelik proaktif politikalarda geliştirilmektedir (Balamir, 2001; Aşıkoglu Şahin, 2009; Azimli Çilingiroğlu, 2018). Ayrıca 2009 yılında Afet İşleri Genel Müdürlüğü, Türkiye Acil Durum Yönetimi Genel Müdürlüğü ve Sivil Savunma Genel Müdürlüğü, afet yönetimine kurumsal olarak bütüncül bir yaklaşım geliştirme çabasıyla kurulan Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı altında birleştirilmiştir. AFAD bütüncül afet yönetimi anlayışının bir temsilcisi olarak kamu yönetimi içerisinde konumlanmış olmasına rağmen, bürokratik atalet ve uzman personel-ekipman-finansman kaynaklarının yetersizliği kendi görev ve yetki alanı içerisinde politika ve strateji geliştirememektedir (Özmen ve Özden, 2013). Ülkemizde afet yönetimi merkezî bir yapıya bağlı olarak sürdürülmektedir (Aydiner, 2014). Afet yönetiminin yasal ve yönetsel boyutu her büyük afetten sonra yeni bir yasal mevzuat oluşturulmasını, bu mevzuata göre planların hazırlanmasını, planların yürütülmesinden sorumlu merkez ve taşra teşkilatlarının belirlenmesini, ve planların denetlenmesinden sorumlu tüzel kişiliklerin görevlendirilmesini kapsamaktadır (Şahin, 2014). Ancak her bir mevzuat-planlama-yürütme-denetleme sürecindeki paydaşların görev ve yetki alanlarının birbiri ile uyumsuzluğu, yasal ve yönetsel boyutta afetlerin yönetilememesi ile sonuçlanmaktadır (Balamir, 2000). Sonuç olarak ülkemizde afet yönetimi üzerine geliştirilen politikaların temelini 1999 yılına dek kriz yönetimine yönelik, 1999 yılından itibaren ise kriz ve risk yönetimine yönelik daha bütüncül çabalar oluşturmasına rağmen bu çabalar, etkin bir bütüncül afet yönetimi çerçevesi oluşturamamaktadır. Bu yönde gerçekleştirilen araştırmaların kapsamını da ilgili afetlerden sonra yürürlüğe giren reaktif yasal çerçeveler ve kamu politikaları oluştururken (Özmen ve Özden, 2013; Şahin, 2014; Doğan, 2015), yasal çerçevelerin geliştirilmesinde ve kamu politikalarının uygulanmasında siyasi partilerin yasama ve yürütmede etkin konumu çoğunlukla gözden kaçırılmaktadır.

1.8. Örneklem

Çalışma kapsamında, 2022 yılı itibarıyla prosedürde belirtilen şartları yerine getirerek seçime girme hakkı bulunan Adalet ve Kalkınma Partisi, Anavatan Partisi, Bağımsız Türkiye Partisi, Büyük Birlik Partisi, Cumhuriyet Halk Partisi, Demokrasi ve Atılım Partisi, Demokrat Parti, Demokratik Sol Parti, Gelecek Partisi, Genç Parti, Halkların Demokrasi Partisi, Hür Dava Partisi, Liberal Demokrat Parti, Memleket Partisi, Milliyetçi Hareket Partisi, Muhafazakar Yükseliş Partisi⁵, İyi Parti, Saadet Partisi, Sol Parti, Türkiye Komünist Partisi, Vatan Partisi, ve Yeniden Refah Partisine ait tüzükler ve programlar incelenmektedir (Tablo 2).⁶

⁵ 2023 yılının Şubat ayı itibarıyla ismini Yeni Türkiye Partisi olarak değiştirmiştir.

⁶ 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 36. maddesine göre siyasi partilerin seçimlere katılabilmesi için oy verme gününden en az 6 ay evvel, en az kırkbir vilayette teşkilat kurmuş ve büyük kongresini yapmış olması gereklidir.

Tablo 2. Araştırma kapsamındaki siyasi partilerin künyesi (Yargıtay, 2023).

	Siyasi Parti	Kuruluş	Üye Sayısı	Genel Başkanı
1	Adalet ve Kalkınma Partisi	14.08.2001	11.241.230	Recep Tayyip ERDOĞAN
2	Anavatan Partisi	07.09.2011	26.065	İbrahim ÇELEBİ
3	Bağımsız Türkiye Partisi	25.09.2001	11.016	Hüseyin BAŞ
4	Büyük Birlik Partisi	29.01.1993	119.237	Mustafa DESTİCİ
5	Cumhuriyet Halk Partisi ⁷	09.09.1992	1.369.430	Kemal KILIÇDAROĞLU
6	Demokrasi ve Atılım Partisi	09.03.2020	177.454	Ali BABACAN
7	Demokrat Parti	23.06.1983	364.444	Gültekin UYSAL
8	Demokratik Sol Parti	14.11.1985	27.925	Mehmet Önder AKSAKAL
9	Gelecek Partisi	12.12.2019	76.182	Ahmet DAVUTOĞLU
10	Genç Parti	26.11.1992	25.964	Murat Hakan UZAN
11	Halkların Demokrasi Partisi	15.10.2012	45.302	Pervin BULDAN - Mithat SANCAR
12	Hür Dava Partisi	19.12.2012	11.589	Zekeriya YAPICIOĞLU
13	İyi Parti	25.10.2017	617.513	Meral AKŞENER
14	Liberal Demokrat Parti	26.07.1994	4.579	Gültekin TIRPANCI
15	Memleket Partisi	17.05.2021	25.132	Muharrem İnce
16	Milliyetçi Hareket Partisi ⁸	07.07.1983	464.092	Devlet BAHÇELİ
17	Muhafazakar Yükseliş Partisi	08.02.2013	59.524	Engin YILMAZ
18	Saadet Partisi	20.07.2001	265.738	Temel KARAMOLLAOĞLU
19	Sol Parti	08.06.1994	5.639	Önder İŞLEYEN
20	Türkiye Komünist Partisi	16.08.1993	5.149	Kemal İbrahim OKUYAN
21	Vatan Partisi	02.03.1992	15.993	Doğu PERİNÇEK
22	Yeniden Refah Partisi	23.11.2018	269.391	Muhammed Ali Fatih ERBAKAN

Çalışmanın birinci aşamasında, siyasi partilerin, parti tüzüklerinde bulunan afet türlerine yönelik yaklaşımı bütünleşik afet yönetimi döngüsünü oluşturan görev alanları ile ilişkili olarak irdelenmektedir. Çalışma ikinci aşamasında siyasi partilerin programları, afet ve acil durum yönetimi, afete riski oluşturan tehlike ve tehdit kapsamında incelenmektedir. Bu amaçla, afet ve acil durum yönetimi konusunda dayanıklı toplum ve kentler oluşturmak üzere strateji ve politika geliştirmekle sorumlu olan karar vericilerin, bilinç düzeyi tartışılmaktadır. Böylece, siyasi partilerin afet yönetimi konusunda sorumluluklarını hangi ölçüde yerine getirmeyi planladıkları ve etkinlik alanları irdelenmektedir.

⁷ 9.09.1923 tarihinde kurulmuş, 12 Eylül 1980 darbesi ile kapatılmış, 9.09.1992 tarihinde yeniden kurulmuştur.

⁸ 8.02.1968 tarihinde kurulmuş, 12 Eylül 1980 darbesi ile kapatılmış, 7.07.1983 tarihinde yeniden kurulmuştur.

2. Siyasi Parti Tüzüklerinde Afet Yönetimi Politikaları

Türk siyaset çevresinde etkinlik gösteren siyasi partilerin, kuruluş amaçları, yönetim ve teşkilat sistemi, idari yapıları ve stratejik hedefleri, parti tüzüğü çerçevesinde düzenlenmektedir. Parti tüzükleri, siyasi partilerin iç organizasyonuna yönelik bir kapsam oluşturmaktadır. Tüzük kapsamında, merkez, il, ilçe, belde teşkilatı ve organlarının yapısı, görev ve yetkileri; teşkilat kongre ve yönetim kurullarına ilişkin hükümler; kadın ve gençlik kolları teşkilatı; parti TBMM, il genel meclisi ve belediye meclisi grupları; parti içi demokrasiye yönelik hakem kurulu, etik kurulu, parti disiplin kurulu, il disiplin kurulu, merkez disiplin kurulu, grup disiplin kurulu, müşterek disiplin kurulu, disiplin suç ve cezalarına ilişkin hükümler; yerel ve genel seçimlerde adaylık prosedürü; parti gelir ve giderlerini düzenleyici, denetleyici nitelikte mali hükümler düzenlenmektedir.

Tüm siyasi partilerin, parti tüzüklerinde belirtilen kuruluş amaçları büyük ölçüde benzerlik göstermektedir. Buna göre partilerin amaçları, ülkenin yönetim biçimine, komşu ülkelerle ilişkilerine, toplumsal eşitlik ve kültürel değerlerin korunmasına, demokratik hak ve özgürlüklerin korunmasına, düşünce ve inanç özgürlüğüne, sosyoekonomik refah seviyesinin yükseltilmesine yönelik politikaları tanımlamaktadır.

Adalet ve Kalkınma Partisinin amaçları, parti tüzüğünün dördüncü maddesinde; Anavatan Partisinin amaçları, parti tüzüğünün ikinci maddesinde; Bağımsız Türkiye Partisinin amaçları, parti tüzüğünün ikinci maddesinde; Büyük Birlik Partisinin amaçları, parti tüzüğünün ikinci maddesinde; Cumhuriyet Halk Partisinin amaçları, parti tüzüğünün ikinci maddesinde; Demokrasi ve Atılım Partisinin amaçları, parti tüzüğünün üçüncü maddesinde; Demokrat Partinin amaçları, parti tüzüğünün ikinci maddesinde; Demokratik Sol Parti; Gelecek Partisinin amaçları, parti tüzüğünün ikinci maddesinde; Genç Partinin amaçları, parti tüzüğünün ikinci maddesinde; Halkların Demokrasi Partisinin amaçları, parti tüzüğünün ikinci maddesinde; Hür Dava Partisinin amaçları, parti tüzüğünün ikinci maddesinde; Liberal Demokrat Partinin amaçları, parti tüzüğünün ikinci maddesinde; Milliyetçi Hareket Partisinin amaçları, parti tüzüğünün ikinci ve üçüncü maddesinde; Muhafazakar Yükseliş Partisinin parti tüzüğüne erişim sağlanmamaktadır; İyi Partinin amaçları, parti tüzüğünün ikinci maddesinde; Saadet Partisinin amaçları, parti tüzüğünün ikinci maddesinde; Sol Partinin amaçları, parti tüzüğünün üçüncü maddesinde; Türkiye Komünist Partisinin amaçları, parti tüzüğünün giriş bölümünde; Vatan Partisinin amaçları, parti tüzüğünün ikinci maddesinde; Yeniden Refah Partisinin amaçları, parti tüzüğünün ikinci maddesinde; Memleket Partisinin amaçları, parti tüzüğünün ikinci ve üçüncü maddesinde tanımlanmaktadır.

Parti tüzüklerinde belirtilen amaçların, partilerin ideolojine paralel olarak farklılık oluşturduğu nüanslar bulunmaktadır. **Sağ muhafazakar** çizgide bulunan Hür Dava Partisi ve Saadet Partisi kuruluş amaçlarında toplumsal normlara uygun etik ve ahlaki değerlerin yüceltilmesine yönelik; **Sol muhafazakar veya milliyetçi** çizgide yer alan Cumhuriyet Halk Partisi, Genç Parti, İyi Parti, Vatan Partisi, Memleket Partisi, kuruluş amaçlarında ulusal değerlerin üniter yapısının korunmasına yönelik; **Sağ liberal veya milliyetçi** çizgide yer alan Adalet ve Kalkınma Partisi, Anavatan Partisi, Bağımsız Türkiye Partisi, Büyük Birlik Partisi, Demokrat Parti, Milliyetçi Hareket Partisi, Yeniden Refah Partisi hem toplumsal normlara uygun etik ve ahlaki değerlerin yüceltilmesine yönelik, ulusal değerlerin üniter yapısının korunmasına yönelik hem de politikalar tanımlamaktadır. Bununla birlikte, Cumhuriyet Halk Partisinin, hayvanların korunmasına, Gelecek Partisinin doğal çevre ve yapıları çevrenin gelecek nesillere aktarılan bir miras olarak benimsenmesine ve korunmasına, Halkların Demokrasi Partisinin doğal çevreyi oluşturan değerlerin ve canlı yaşamının korunmasına, Memleket Partisinin ekosistem ve gezegenin korunması; küresel iklim değişikliğine karşı yenilenebilir enerji kaynaklarının geliştirilmesi; deprem, pandemi, kaza gibi beklenmeyen

olaylara karşı dayanıklı bir toplumun oluşturulmasına, yönelik özgünleşen politikalar geliştirdiği saptanmaktadır.

3. Siyasi Parti Programlarında Afet Yönetimi Politikaları

Siyasi parti tüzükleri, partinin kuruluş amacına yönelik genel bir söylem içermektedir. Afet yönetimi konusunda, tüzük çerçevesinde politika gözlenmezken, afet yönetimine ilişkin stratejiler parti programı çerçevesinde geliştirilmektedir.

Parti programları, siyasi partilerin, kuruluş amaçlarını detaylandırdıkları ve kuruluş amacına ulaşmasını sağlayan hedeflerin belirlendiği bir çerçeve oluşturmaktadır. Parti programlarına, çoğunlukla sayısal ortamda, ilgili partilerin internet sayfasında, parti tüzüğü ile art arda erişim sağlanmaktadır. Ancak politik atmosferde sınırlı etkinlik gösteren bazı partilerin kaynaklarına erişim sağlanamazken, aynı nitelikte bazı partilerin program yayınlamadığı görülmektedir.

Adalet ve Kalkınma Partisinin programı; ülkemizde afetlerin yüksek derecede etkinlik gösterdiğinin bilincindedir (AKP, t.y.). Bu kapsamda, afet yönetiminde yetkin sağlık personelinin yetiştirilmesine önem gösterilmektedir.

‘Ülkemizde kitle yaralanmaları, doğal afetler ve bunların zararları modern dünyada yaşanan oranlardan çok daha fazla olduğundan ilgili kuruluşlar ve eğitim kurumlarında gerekli düzenlemeler yapacaktır. Sağlıkta eğitim kalitesinin artırılması için gerekli tedbirler alınacak ve eğitimin planlanması dünya standartlarına göre yapılacaktır. Hemşirelik okulu, hemşirelik yüksek okulu ve sağlık teknisyenliği okulları vakıflar ve özel sektör tarafından açılacaktır. Devlet bu eğitim hizmetini veren kuruluşları teşvik edecek ve destekleyecektir.’

Çevresel tehlikelerin azaltılmasında yerel inisiyatife özellikle önem atfedilmektedir. Sorunların belirli bir alanı kapsamaması ve özgünlüğü, tehlikelerin de, kendi ihtiyaçlarını tanıyan ve bu ihtiyaçlara yönelik doğrudan çözüm üretme becerisini gösteren bir yerel yönetim çerçevesi oluşturulmasına bağlıdır. Bu doğrultuda çevresel tehlikelerden kaynaklan sorunların öncelikle yerel yönetim tarafından katılımcı bir yaklaşım altında çözümlenmesi önerilmektedir.

Çevresel afetlerin önlenmesinde, bireysel ve toplumsal ölçekte, sivil toplum kuruluşlarının ve uluslararası örgütlerinin işbirliğinde katılımcı bir yaklaşım doğrultusunda, afet bilinci yüksek bir toplumun oluşturulması hedeflenmektedir. Bu kapsamda, topluma kulak verilerek ilgili öneri ve şikayetlerin değerlendirilmesi, sivil toplum kuruluşları ile işbirliği sağlanması, çevre sorunlarına yönelik toplumsal katılımın ve inisiyatifin sağlanması, uluslararası kurum ve kuruluşların görüş ve önerilerinin değerlendirmesi, ayrıca, küçük yaş gruplarından itibaren geliştiren eğitim programlarının toplumla paylaşılması, afet bilinci yüksek bir toplumun oluşturulmasını sağlayacak öncelikli adımlar olarak görünmektedir.

Anavatan Partisinin programı, parti tarafından yayınlanmadığından dolayı çalışma kapsamında çıkarılmıştır.

Bağımsız Türkiye Partisinin programına göre; afet yönetimine yönelik politika ve strateji geliştirilmemektedir (BTP, t.y.). Çevresel tehlikelerin önlenmesine yönelik de strateji geliştirilmemesine rağmen, nükleer santral yapımında çevrenin korunacağı taahhüdünde bulunmaktadır. Bununla birlikte, enerji tasarrufu sağlayan çevre dostu teknolojilerin kullanımından bahsedilirken bu teknolojinin kullanılacağı bağlam anlaşılmamaktadır.

Büyük Birlik Partisinin programında, partinin çevresel tehlikeler üzerine geliştirdiği kaygı ve yaklaşıma göre, karşılıksız rant üretme hedefinin iklim değişikliği ve kuraklık nedeniyle ekolojik denge üzerinde oluşturduğu bozulma tehdidine atıf yapılmaktadır (BBP, 2017). Çevresel tehlikelerin önlenmesine yönelik politikaları; cezai yaptırım ve denetim; geri dönüştürülebilir ve yeniden kullanılabilir materyallerin kullanımı; doğa dostu olmayan materyallerin ekonomik olarak caydırıcı fiyatlandırması; alternatif enerji kaynaklarının kullanımı ve üretimine yönelik strateji geliştirilmesi oluşturmaktadır.

Parti programında bütünleşik afet yönetimi kapsamında strateji geliştirilmediği görülmektedir. Kentsel dönüşüm çerçevesinde, kentlerin kontrolsüz göç ve çarpık kentleşmeden kaynaklanan maruz kalma potansiyeline atıf yapılırken, estetik, işlevsellik, afete dayanıklılık konusunda taşıdığı risklerin ortadan kaldırılması hedeflenmektedir. Bununla birlikte, bahsedilen hedeflere yönelik politika geliştirilmemektedir.

Cumhuriyet Halk Partisinin programına göre; ulusal düzeyde kalkınmanın, çevresel üzerinde olumsuz etki oluşturmadan, sürdürülebilir nitelikte gerçekleşmesi hedeflenmekte ve kapsamlı bir strateji geliştirilmektedir (CHP, t.y.). Bu stratejinin içeriğini, enerji kaynaklarının korunmasına, çevresel etki oluşturmamasına ve ekonomik tüketimine yönelik teknoloji kullanımı oluştururken, ayrıca, küresel ısınma, iklim değişikliği, çölleşme, kuraklaşma, erozyon gibi küresel bir etkinlik gösteren tehditlerin de çevre politikalarının oluşturulmasına katkıda bulunması hedeflenmektedir.

Çevresel tehlikelere yönelik politikaları kapsamında; ulusal çevre envanterinin, ulusal çevre eylem planı; ulusal çölleşme ve erozyonla mücadele planı; ulusal su tedarik ve kullanım programı oluşturulmaktadır. Ayrıca kurulması önerilen; Topraksu Genel Müdürlüğü, Çevresel Yönetim ve Düzenleme Kurumu; Yüksek Çevre Kurulu, Çevre Ajansı; Çevresel Araştırma Kurumu ve çevresel etki değerlendirmesinin etkinliği güçlendirilerek, çevre düzeni planlarının ölçek hiyerarşi içinde hassasiyetle uygulanması hedeflenmektedir.

Partinin afet yönetimi politikası, çevre yönetim politikasına paralel olarak bütünleşik afet yönetiminin tüm görev alanlarını kapsayan, katılımcı ve sistematik bir çerçeve oluşturmaktadır.

'Afet yönetim sistemi bir bütündür: Sistemin zarar azaltma, hazırlık, müdahale ve iyileştirme olarak özetlenen tüm aşamaları hem merkezi ve hem de yerel düzeylerde yeniden yapılandırılacak; sisteme, kamu kesimi yanında sivil toplum örgütleri ile halkın da yaygın katılımı sağlanacaktır.'

Partinin afet yönetim politikaları önemli ölçüde deprem konusunda etkinlik göstermeyi hedeflemektedir. Deprem konseyinin oluşturulmasını; deprem risklerinin azaltılmasına yönelik mevzuatların yenilenmesini, deprem risk alanlarının yeni veriler doğrultusunda güncellenmesini, tüm kentsel riskleri kapsayan deprem tehlike haritalarının oluşturulmasını, envanter ve demografik verilerin coğrafi bilgi sistemleri üzerinden etkin biçimde sağlanmasını ve güncellenmesini içeren politikalar geliştirilmektedir.

'Ulusal afet yönetimi stratejik planı hazırlanacak: Depreme karşı zarar azaltma, hazırlıklı olma, olaya müdahale ve iyileştirme aşamalarının, Modern ve Bütünleşik Afet Yönetimi İlkeleri çerçevesi ve yönetimler arası işbirliği içinde gerçekleştirilmesi sağlanacak, tüm ilgili kamu kurumları ve üniversiteler arasında deprem bilgisi paylaşımına süreklilik kazandırılacaktır.'

Bununla birlikte, Ulusal Risk Azaltma Yöntemi Planı kapsamında; deprem anında şebekelerin devre dışı bırakıldığı erken uyarı sistemlerinin geliştirilmesi; her mahalle için oluşturulacak rezervuar alanların yeşil alan olarak tanımlanması ve afet sonrasında tahliye ve barınma amaçlı kullanılması; mahalle afet gönüllüleri sisteminin kurulması; yapı denetiminin, kamu görev alanı olarak düzenlenmesi hedeflenmektedir. Sonuç olarak, parti programında geliştirilen afet yönetimi politikasının, tüm siyasi partiler arasında en kapsamlı ve sistematik çerçevelerden birini oluşturduğu düşünülmektedir.

Demokrasi ve Atılım Partisinin programına göre; afet yönetimi müstakil bir başlık olarak değerlendirilmekte ve tüm siyasi partiler arasında afet yönetimine yönelik en kapsamlı stratejinin Demokrasi ve Atılım Partisi tarafından geliştirildiği görülmektedir (DEVA,2020). Bu stratejinin temelini, ülkemizin afet yönetimini oluşturan afet öncesini ve afet sonrasında kapsayan görev alanlarında gözlemlenen politika yoksunluğu oluşturmaktadır. Programın hedeflerine göre, kriz yönetimi yaklaşımının kapsayıcı bir afet yönetim sistemi oluşturulmaması nedeniyle, modern ve bütünleşik afet yönetiminin tüm görev alanlarını içeren bir yaklaşımın geliştirilmesi hedeflenmektedir.

'Afet sonrası faaliyetlere yoğunlaşan bir Kriz Yönetimi yerine, afet öncesi riskin en aza indirilmesine yönelik tedbirler ile afet sırasında yapılması gerekenleri ve afet sonrasında planlayan uygulanabilir bir Afet Yönetim Sistemi oluşturacağız. Bu kapsamda tüm yapıları süratle gözden geçirerek, deprem ve sel açısından en riskli bölgelerden başlamak üzere bir kentsel dönüşüm programını derhal uygulamaya koyacağız. Böylece bölge risk düzeyine bağlı olarak hastane, okullar ve diğer kamu binaları öncelikli olmak üzere tüm yapı stokumuzu elden geçirecek ve depreme ve diğer afetlere dayanıklı hale getireceğiz. Bunun için gerekli uygun koşullu finansmanı, arsa tahsislerini ve diğer kolaylıkları sağlayacağız. İstanbul'un depreme hazırlanması konusunu öncelikli olarak ele alacağız.'

Partinin afet yönetimine yönelik politikaları; afete duyarlı kentleşme ve planlama modelinin titizlikle uygulanmasını; ulusal risk azaltma strateji planı kapsamında bölgesel ve yerel ölçekte afet tehlikesi ve risklerine ilişkin haritaların hazırlanmasını; kentsel yerleşme ve yapılaşma kararlarına yönelik çerçevenin geliştirilmesini; katılımcı bir yaklaşımla etkin bir afet risk değerlendirmesinin oluşturulmasını ve kamuoyu ile paylaşılmasını; afet riskini oluşturan verilerin derlendiği bir veri tabanının oluşturularak periyodik olarak değerlendirildiği, afetlerden korunmaya ve afete hazırlanmaya yönelik eğitim programlarının okul ve medya kanalları üzerinden geliştirilmesini ve paylaşılmasını; afet sonrasında geçici barınma üniteleri için hızlı kurulan ve ekonomik yapıların organizasyonunu; afet sırasında altyapı şebekelerinin kesilmesi için erken uyarı sistemlerinin geliştirilmesini; afet riskine karşı maruz kalma kapasitesi yüksek olan sektörlerin kurumlar arası işbirliği üzerinden afetle mücadele kapasitesinin yükseltilmesini; kent içi kamu arazilerinin envanterinin oluşturularak, kentsel dönüşüm çalışmalarında tahliye/rezerv alan olarak kullanılmasını; yapı denetim sisteminin ve depreme dayanıklı yapı teknolojilerinin geliştirilmesini; sigorta bilincinin yaygınlaştırılmasını; sel, heyelan, tsunami, gibi tehlikelere maruz kalma kapasitesi yüksek çevrede imar durumunun kısıtlanmasını; ulaştırma sistemlerinde güzergah düzenlemesini; altyapı sistemlerinde şebeke seçimini; afet anında oluşma potansiyeli bulunan patlama, yangın, biyolojik, kimyasal, radyoaktif tehlikeleri bulunduran işletme ve tesislerin yerleşim alanlarının dışına çıkarılmasını; risk azaltmaya yönelik çalışmalara katılımın ve paydaşların artırılmasını; afet yönetiminde görev almak üzere kurtarma personeli ve ekiplerinin güçlendirilmesini; afet yönetiminde görev alan kurum ve kuruluşların organizasyon ve denetiminin şeffaf biçimde gerçekleştirilmesini; böylece ulaştırılması gereken yardımların

zamanında ve doğru miktarda ulaştırılmasını; bu süreçte, adrese dayalı nüfus sisteminin kullanılarak muntazam bir lojistik organizasyon oluşturulmasını kapsamaktadır.

Partinin afet yönetimine yönelik geliştirdiği kapsamlı strateji çevre ve kentleşme üzerinde de görülmektedir. Fosil yakıtların oluşturduğu kirlilik potansiyeline karşı, güneş ve rüzgâr kaynaklı yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımına önem atfedilmektedir. Ayrıca yerli kömür kaynaklarına yönelik tesislerin rehabilite edilerek, nükleer enerjinin ise çevresel risklerin kontrol altına alınması şartıyla elde edilmesi hedeflenmektedir.

Programa göre ülkemizin iklim değişikliğine karşı maruz kalma potansiyelinin yüksek olduğuna atıf yapılmaktadır. Partinin eğitim politikaları kapsamında, iklim değişikliğine karşı çevrenin korunmasına yönelik bilincin geliştirilmesi de hedeflenmektedir. Bu kapsamda, fosil yakıtların terk edilerek, yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımına dayanan, karbon ayak izinin sıfırlandığı, yeşil bir ekonomik model oluşturulması önerilmektedir.

Parti programı kapsamında, evsel ve endüstriyel atık ve emisyonların oluşturduğu risklere karşı hava kirliliğinin ve su kirliliğinin önlenmesine yönelik yüksek teknoloji içeren arıtma sistemlerinin, yenilenebilir enerji kaynaklarının, merkezi ısıtma sistemlerinin teşvik edilmesini, kirlilik kapsamında caydırıcı önlemlerin alınmasını içeren politikaların da geliştirildiği görülmektedir. Partinin afet yönetimi konusunda bilinçli ve kapsayıcı yaklaşımı kentleşme politikasında da görülmektedir.

'Kentleşme politikasına göre Kentsel Dönüşüm Projelerini deprem, sel ve diğer afetlere karşı kentin direncini arttırmanın yanı sıra, yaşanabilir ve çağdaş normlara uygun kentler oluşturmak amacıyla gerçekleştireceğiz.'

Demokrat Partinin programı, parti tarafından yayınlanmadığından dolayı çalışma kapsamında çıkarılmıştır.

Demokratik Sol Partinin programına göre; afet yönetimine yönelik strateji, deprem bölgelerinde dayanıklı konut yapımı ile sınırlandırılırken, çevresel tehlikelere yönelik de strateji geliştirilmemektedir (DSP, 2019). Partinin programına göre, çevre sağlığı ve insan sağlığı eş güdümlü kavramlar olarak benimsenirken, ekolojik dengenin gözetilmesiyle, insan ve çevre arasındaki sağlıklı ortamın sürdürülebileceğine yönelik bir söylem geliştirilmektedir. Buna karşın, bahsedilen söylemin gerçekleştirilmesine yönelik bir politika geliştirilmediği görülmektedir.

Gelecek Partisinin programına göre; akıllı, çağdaş ve sürdürülebilir nitelikte kapsamlı bir şehircilik stratejisi geliştirilmekte ve afet yönetimi şehircilik ile ilişkilendirilmektedir (Gelecek Partisi, 2019). Akıllı kentlerin oluşturulmasıyla kentsel mekan kalitesinin artırılmasına Akıllı kentlerin sosyoekonomik düzeye katkısı ve katma değer üreten sektörler oluşturması önem taşımaktadır. Bununla birlikte, iklim değişikliğine karşı karbon ayak izi üretmeyen, kendi enerjisini üreten ve enerji tasarrufu sağlayan, böylece emisyon oluşumunu asgari düzeye indiren, sürdürülebilir ve kaliteli mekanlardan oluşan akıllı kentlerin bu özellikleri ile afet yönetimine katkıda bulunması hedeflenmektedir.

'Çevre kirliliğine ve doğanın tahribine yol açan nedenler hukuk devleti ve tüm canlıların doğal hakları temelinde anlaşılmalı ve ortadan kaldırılmalıdır. Çevre sorunlarının yaşanabilir doğal ortamı tehdit etmesinin yanı sıra, sosyal adaleti de açık bir şekilde zedelediğine ve tehlikeye attığına inanıyoruz. Ekonomik ve sosyal kalkınma ve sosyal adalet hedeflerimiz ile doğal çeşitliliğin korunması ve yaşanabilir bir

çevre hedefimiz arasında uyumsuzluğa müsaade etmeyeceğiz. Yaşam kalitemizi artırmak ve gelecek nesiller için kaynaklarımızı korumak amacıyla, çevresel adaletin sağlanması gerektiğine inanıyoruz.'

Parti programında, özellikle iklim değişikliğine bağlı olarak ortaya çıkan sıcak hava dalgası, kuraklık, temiz su kaynaklarında azalma, aşırı yağış, orman yangını, heyelan, buzulların erimesi sonucu deniz seviyesinde yükselme ve biyolojik çeşitliliğin azalmasını içeren afet türlerine karşı ülkemizin maruz kalma potansiyeline dikkat çekilmektedir.

Partinin kentsel çevreye yönelik oluşturduğu, afet yönetimine katkı sağlayan politikaları; kentsel alt yapı ve üst yapı sorunlarının çözümünde kapsayıcı bir çerçeve oluşturarak, bilişim teknolojilerinin, çevresel tehditlerinin tanımlanmasında ve önlenmesinde referans oluşturması; afet ve acil durum halinde bina ve tesislerin yapısal dayanımı; ulaştırma ve iletişim şebekelerinin güvenliği üzerine öneri geliştirilmektedir. Bu kapsamda, kentlerin afete maruz kalma potansiyeli ve afete karşı dayanıklılığını ortaya koyan dirençlilik haritalarının oluşturulması hedeflenmektedir.

Toplumsal afetlere neden olan etkenlere de kısmen atıf yapılarak, toplumsal afet kapsamında değerlendirilen tehlikelerin önlenmesine yönelik küresel işbirliği stratejisinden bahsedilmektedir. Bu kapsamda, uluslararası güvenlik tehdidi oluşturan terör, göç ve siber suçların, küresel işbirliği sağlanarak ortadan kaldırılması önerilmektedir.

Genç Partinin programı ilan edilmemiştir. Buna karşın partinin yayınladığı kısa manifesto, partinin amaçları hakkında genel bir çerçeve çizmektedir (Genç Parti, t.y.). Bu çerçevede partinin, özellikle ekonomik ve toplumsal düzenin oluşturulmasına yönelik bir söylem geliştirdiği görülmektedir. Ancak, bahsedilen manifestoda, afet yönetimine yönelik politika ve strateji geliştirilmemektedir.

Halkların Demokrasi Partisinin programına göre; afet yönetimine yönelik politika geliştirilmemektedir (HDP, t.y.). Bununla birlikte afet yönetiminin çalışma konularını oluşturan deprem, sel, heyelan tehlikelerine karşı görülen kaygı, çevresel tehlike ve afet tehdidine yönelik toplumsal bir sorumluluk söylemine dönüşmektedir. Ancak afet yönetimi kapsamında strateji ve politika geliştirilmemesi, bahsedilen söylemin eyleme dönüşmediğini, yüzeysel bir değerlendirme olduğunu ortaya koymaktadır.

'Partimiz, su kullanım hakkı anlaşmalarına, karbon ticaretine, yaşamı yok eden başta Hidroelektrik Santral projeleri ile termik, nükleer gibi enerji politikalarına ve ekolojik yıkıma yol açan maden işletmeciliğine, endüstriyel atık ve kirlilik sonucunda yaşam alanlarının tahrip edilmesine, küresel iklim değişikliğinin nedenlerine ve sonuçlarına karşı, nükleer denemelerin ve nükleer santrallerin yasaklanması için mücadeleyi bir insanlık görevi sayar.'

Hür Dava Partisinin programına göre; afet yönetimine yönelik politika ve strateji geliştirilmemektedir (HÜDA PAR, t.y.). Bununla birlikte, devlet erki, doğal ve sosyal afetler karşısında afete maruz kalanların ihtiyaçlarını karşılamak üzere sorumlu görülmektedir.

Partinin çevresel kirliliğinin önlenmesine yönelik stratejini, doğal kaynakların ve insan sağlığı korunması oluştururken, gelir dağılımında eşitsizliğe ve zümrenin zenginleşmesine neden olan rantın engellenmesi, böylece doğal kaynakların, canlı türlerinin, atmosferin ve çevrenin zarar görmesini önleyecektir. Bu strateji doğrultusunda geliştirilen politikalar; çevresel

sorumluluk konusunda sivil toplum örgütleri ile işbirliğini, yerel yönetimlerin yetkilendirilmesini ve etkinleştirilmesini; kamusal yeşil alanların, tarım alanlarının imara açılmamasını; verimli tarım alanlarının amacı dışında kullanılmamasını; sosyal sorumluluk ve toplum bilincinin oluşturulmasına yönelik eğitim programı oluşturulmasını; evsel ve endüstriyel atıkların kontrol altına alınmasını; erozyon alanlarında ağaçlandırma yapılarak toprak kaybının ve çölleşmenin önlenmesini içermektedir.

Liberal Demokrat Partinin programında; afet yönetimine yönelik politika ve strateji geliştirilmemektedir (LDP, t.y.).

Memleket Partisinin programına göre; bütünleşik afet yönetimine döngüsüne uygun olarak oldukça kapsamlı bir strateji geliştirilmektedir (Memleket Partisi, 2021). Bu kapsamda, afetin depremden kaynaklanan etkilerinin azaltılması hedefine öncelikle dikkat çekilmektedir. Bununla birlikte güncel bir sorun olması nedeniyle pandemi, afet konusundan bağımsız olarak, ayrıca vurgulanmaktadır.

Parti programına göre, toplumsal adaleti ve kent hakkını gözetilen bir strateji doğrultusunda, güvenli, sağlıklı, afete dirençli, enerji verimli, bir kentin planlı biçimde oluşturulması hedeflenmektedir. Böylece, ekonomik anlamda bağımsız ve kendine yeterli bir kalkınma modelinin oluşturulması için pandemi sonrasında, kentlerde ortaya çıkan esneklik, adaptasyon, maruz kalma potansiyeli üzerinde sorunların çözümlenmesine yönelik strateji geliştirilmektedir. Bu doğrultuda, afet ve pandemi hassasiyet indeksi oluşturularak, afet ve pandemi olgularının ayrıca değerlendirilmesi, afet ve pandemiye ilişkin sosyoekonomik ve fiziksel kapsamda eylem planlarının oluşturulması hedeflenmektedir.

Partinin afet yönetimine olan ilgisi, afete dirençli kentler oluşturulması hedefini kapsayan temel bir başlık altında ayrıca irdelenmektedir. Ancak, bu başlık altında, deprem, sel ve taşkınlara özellikle atıf yapılarak belirli afet türlerini kapsayan, göz ardı edici bir yaklaşım görülmektedir. Pandeminin afet türleri dışında tutulması ve afetin belirli türlere yönelik irdelenmesi, ilk bakışta, parti programının afet yönetimini popüler bir yaklaşım geliştirdiğini düşündürmektedir. Buna karşın, programın içeriğinde, bütünleşik afet yönetiminin tüm alanlarını kapsayan politikaların geliştirildiği görülmektedir.

Parti programı kapsamında deprem, sel ve taşkın gibi doğal afetlerin yeri, şiddeti, sıklığı izlenmesine rağmen, kamu kurumlarının ilgili veri ve bilgileri değerlendirmemesi, gereken önlemleri almaması, afet yönetiminin yalnızca kriz yönetimine, afet sonrası kurtarma çalışmalarına odaklanması problem olarak tanımlanmaktadır. Buna karşın, afet zararlarının azaltılması adına geliştirilecek risk azaltma stratejisi kapsamında geliştirilecek politikaların, acil durum planlaması kapsamında doğal ve insan kaynaklı afet riskinden korunmak üzere bir afet yönetimi programının geliştirilerek, uygulanması planlanmaktadır. Bu kapsamda; bağımsız deprem kurulunun oluşturulması, İstanbul'un depreme hazırlanması, fay kanunu, afet öncesi tehlikelerin belirlenmesi ve risklerin azaltılmasına yönelik yatırımlarda kaynak sağlanması, yere ve bağlama özel çözümlerin geliştirilmesine, kentin bütüncül bir yaklaşımda risk sınıflandırmasının yapılarak tehlike bölgelerinin haritalanmasına, afet verilerinin merkezi bir kurumda envanter bilgisinin oluşturulmasına, yüksek riskli yerleşimlerde tehlike riskinin belirlenmesi amacıyla veri tabanı oluşturulmasına ve açık erişim üzerinden toplum ile paylaşılmasına, yere ve bağlama özgü risk sektörlerinin belirlenmesiyle özgün ve hızlı biçimde aksiyon oluşturulmasına, bu kapsamda kentsel yapı ve nüfus yoğunluklarının, işlevlerinin, üretim ve tüketim alanlarının belirlenmesine, risk azaltma eylem planlarının hazırlanmasıyla afete hazırlıklı ve sürdürülebilir bir toplumun ve kentsel yaşamın oluşturulması, kamu binalarının afete dayanıklı hale getirilmesi, kentsel dönüşüm uygulamalarının risk hiyerarşisine göre ivedilikle başlatılması, konutların güçlendirilmesi için kredi ve fon desteği sağlanmasına, kolay erişim ilkesine göre yeterli

miktarda malzeme ile donatılmış yeterli sayıda toplanma alanı oluşturulmasına, afet konusunda bilinçlendirme amacıyla tüm düzeylerde eğitim programlarının oluşturulmasına, Afet Bakanlığının oluşturularak afet politikasının ulusal çerçevede geliştirilmesine, bu çerçevenin, sivil toplum kuruluşları, akademiler ve araştırma kurumlarının desteği ile güçlendirilmesine, yapı denetimi ve deprem sigortası kurumlarının risk azaltmada etkinliğinin güçlendirilmesine, afet yönetimine toplumsal katılımın yerel yönetimlerin teşvikiyle artırılmasına ve güçlendirilmesine, afet durumunda erken uyarı sistemlerinin oluşturulmasıyla acil eylem planlarının hızlıca uygulanmasına, erken uyarı sinyallerinin ilgili kurumları derhal harekete geçirerek, altyapı şebeke ve akımlarını kesmesine, ağır endüstriyel tesislerin, rafinerilerini nükleer santrallerin operasyonlarının durdurulmasına, erken uyarı sinyalleri ile ulaştırma sisteminin durdurulmasına, acil müdahale bilgi sisteminin oluşturulmasına, yönelik politikaların geliştirilmesi hedeflenmektedir.

'Afet politikamız, can ve mal varlığının kaybedilmesi olasılığını, afet öncesinde çok yönlü önlemlerle hafifletme çabaları ile bir özel planlama kapsam ve yöntemi içeren sakinim planlaması prensibine dayanmaktadır. Öncelikle mevzuatımızı bu yönde geliştirecek ve bir doğal afet yasası ile tanımlayacağız. Bu yasanın uygulama esaslarını sakinim planlaması yönetmeliği ile belirleyeceğiz.'

Programın afet yönetim personeline yönelik eğitim çalışmaları kapsamında AFAD saha personeli ve gönüllü acil müdahale ekiplerinin artırılması hedeflenirken, yüksek öğretim lisans ve ön lisans seviyesinde, Afet ve Acil Durum Yönetimi alanlarında oluşturulan iş gücünün istihdamına öncelik verilmektedir.

Partinin kentleşmeye yönelik stratejisinde de afete karşı dayanıklı bir yapıyı çevrenin oluşturulması hedeflenmektedir. Özellikle kentsel dönüşüm kapsamında afet riski bulunan çevrenin yenilenmesine öncelik verilmektedir. Etki faktörü yüksek olan deprem, sel ve taşkın riskinin azaltılması da partinin afete dayanıklı kentsel çevrenin oluşturulmasında öncelikli amaçları arasında görünmektedir.

Parti programında küresel iklim değişikliği ve ozon tabakasının korunması temel amacına yönelik olarak da detaylı strateji geliştirilmektedir. Çevre üzerinde tehdit oluşturan evsel ve endüstriyel tüm atık ve emisyonların oluşturduğu risklerin önlenmesi ile hava ve su kirliliğinin önlenmesi amaçlanmaktadır.

Milliyetçi Hareket Partisinin programına göre; kentleşme, konut ve afet konuları bir bütün olarak değerlendirilmektedir (MHP, 2009). Buna göre, tüm doğal kaynakların, altyapı ve üstyapı sistemlerinin entegrasyonu ile kaliteli ve afete dayanıklı bir kentsel yapıyı çevrenin oluşturulması hedeflenmektedir.

'Yerel kalkınmanın sağlanmasına katkıda bulunulması, vatandaşın hayat kalitesinin artırılması, su kaynaklarının ve çevrenin korunması, çağdaş altyapılı yaşanabilir kentler inşa edilmesi, yerleşme ve kentleşmenin afete duyarlı olması, doğal, tarihi ve kültürel varlıkların korunması ve yaşatılması, kentlilik kültürünün oluşturulması kentleşme politikamızın esasıdır.'

Ayrıca, afete duyarlı kentlerin oluşturulması amacıyla, coğrafi koşullara uygunluk gösteren, çağdaş ulaşım ve iletişim örüntüsü içeren yerleşimlerin geliştirilmesi hedeflenmektedir. Bu kapsamda, coğrafi bilgi sistemlerinin entegrasyonu ile sayısal ortamda kentin yönetimini

sağlayan bileşenlerin envanteri tutularak, afete karşı duyarlı bir planlamanın yapılmasında referans oluşturmaktadır.

Bununla birlikte, kentsel dönüşümün afet yönetimi için bir aygıt olarak değerlendirildiği ve spesifik olarak örneklendirilen afet türlerine karşı yapıların ve kentin dayanıklılık göstermesi hedeflenmektedir. Ancak bu dayanıklılık toplumsal değil yapısal kapsamda değerlendirilmektedir. Parti programında, afet zararlarının azaltılmasına yönelik münferit bir söylem bulunmasına rağmen, bu strateji bütünlük afete yönetimi kapsamında bir politikaya dönüşmemektedir.

'Her türlü yapılaşmanın coğrafi ve jeolojik etütleri tamamlanmış, başta deprem olmak üzere sel, heyelan ve diğer doğal afetlere karşı güvenli alanlarda kurulması sağlanacak, mevcut yerleşimlerde ise bu doğrultuda kentsel dönüşüm projeleri uygulanacaktır. Konut ve her türlü bina üretiminde depreme dayanıklılığı esas alan teknoloji ve standart malzeme kullanımı sağlanacak, sağlıklı, güvenli, kaliteli ve ekonomik konut üretimine önem verilecek, zemin etüdü aşamasından iskan ruhsatı aşamasına kadar etkin denetim yapılacaktır. Afete maruz kalmadan önce hukuki, fiziki ve beşerî tüm alanlarda hazır durumda olunarak doğal afetlerin zararlarının en aza indirebilmesi temin edilecektir.'

Muhafazakar Yükseliş Partisinin programına erişim sağlanamamaktadır.

İyi Partinin programına göre; doğal afetlerin etkisinin asgari düzeye indirgenmesine yönelik kentleşme politikası geliştirilmektedir (İyi Parti, t.y.). Parti programında, sosyal afet potansiyeli taşıyan elektronik güvenlik riskleri ve siber terör tehdidi, nükleer tehditlerle birlikte, küresel iş birliği ile üstesinden gelinmesi gereken sorunlar olarak irdelenmektedir. Bununla birlikte, afet ve acil durum müdahale birimlerinin, silahlı kuvvetler ile birlikte, iç ve dış güvenlik tehditlerine maruz kalma potansiyeline atıf yapılmakta, uzmanlık alanlarına yönelik beceriye sahip, gerekli malzeme ve ekipmanla donatılan müdahale birimlerinin, diğer kurum ve kuruluşlarla işbirliği sağlamasının da önemi irdelenmektedir.

Partinin tarım sektörüne yönelik afet politikası afetlerin oluşturduğu zararın karşılanması ile sınırlıdır. Çevre politikalarına göre, ekolojik dengenin korunmasına yönelik tedbirlerin alınacağı, bu kapsamda denetim ve yaptırımlara yönelik stratejinin geliştirileceği belirtilmektedir.

Saadet Partisinin programına göre; afet yönetimine ilişkin yaklaşım, toplumu oluşturan tüm kesimlere, eğitim programları kapsamında acil durum müdahale becerisinin kazandırılmasını hedeflemektedir (SP, 2019). Ancak bu yaklaşım, bütünlük afete yönetimini kapsamamaktadır.

'Acil durumlarda hastaya ilk ulaşanlar olaya şahit olanlardır. Ambulans ekipleri gelene kadar müdahale edenler de olaya şahit olan halktır. Aynı durum afet durumları için de geçerlidir. Okul çağından itibaren tüm halkın ilk yardım ve afet müdahalesi alanında ücretsiz teorik ve pratik eğitim almaları için gerekli düzenlemeler yapılacaktır.'

Parti programında, çevresel sürdürülebilirlik amacına bağlı olarak hava, su, toprak üzerinde risklerin bertaraf edilmesine yönelik strateji geliştirilmekte ve ekolojik dengenin, canlı yaşamının korunması hedeflenmektedir. Bu stratejiye yönelik politika, toplumsal eğitim ve

bilincin geliştirilmesi, ulusal ve uluslararası seviyede toplumsal katılım, koruma planlarının geliştirilmesi üzerinden oluşturmaktadır.

Sol Partinin programına erişim sağlanamamaktadır.

Türkiye Komünist Partisinin programına göre; afet yönetimine yönelik politika ve strateji geliştirilmemektedir (TKP, 2001). Bununla birlikte, doğal afetlerin yıkıcı etkilerine karşı kaynak sağlanmasına ve afet yönetimine ilişkin bilimsel çalışmaların yaygınlaştırılmasına ilişkin sorumluluk kamuya yüklenmektedir.

Vatan Partisinin programına göre; afet yönetimine ilişkin terimler parti programında görülmemektedir (Vatan Partisi, 2015). Buna karşın, rant kaygısı ile ekolojik dengenin bozulması ve çevre üzerinde oluşturulan toprak ve su kirliliğine yönelik riskler, tehdit olarak tanımlanmaktadır. Kara yolu ulaşım sistemlerinin doğa üzerinde tehdit oluşturmasına atıf yapılırken demir yolu ve deniz yolu sistemlerinin çevre kirliliği riskinin önlenmesinde katkıda bulunacağı belirtilmekte ve bu kapsamda bir politika geliştirilmektedir.

Yeniden Refah Partisinin programına göre; afet yönetimi üzerine stratejik bir söylem görünmemektedir (YRP, t.y.). Bununla birlikte, partinin şehircilik politikasına göre, deprem kapsamında bazı politikalar geliştirilmektedir. Ancak bu politikaların, yalnızca deprem yönetmeliği gözetilerek yapım, onarım ve denetim eylemlerini kapsamaması, politikaların etkinliğinin sınırlı bir kapsam oluşturduğunu göstermektedir.

4. Bulgular ve Değerlendirme

Anavatan Partisi, Demokrat Parti, Genç Parti, Muhafazakâr Yükseliş Partisi, Sol Parti, parti programlarını yayınlamadıkları saptanmaktadır. Genç Parti tarafından yayınlanan kısa manifestoda ve Bağımsız Türkiye Partisi, Halkların Demokrasi Partisi, Liberal Demokrat Parti, Türkiye Komünist Partisi programlarında afet yönetimine yönelik politika ve strateji geliştirilmemektedir. Bununla birlikte, Halkların Demokrasi Partisi programına göre, afet yönetiminin çalışma konularını oluşturan deprem, sel, heyelan tehlikelerine karşı görülen kaygı, çevresel tehlike ve afet tehdidine yönelik toplumsal bir sorumluluk söylemi oluşturmaktadır.

Adalet ve Kalkınma Partisi, Büyük Birlik Partisi, Demokratik Sol Parti, Hür Dava Partisi, İyi Parti, Saadet Partisi, Vatan Partisi, Yeniden Refah Partisi programlarında saptanan afet yönetimine ilişkin söylemler ve bu partilerin geliştirdikleri stratejiler, bütünleşik afet yönetimi döngüsünden bağımsız nitelik göstermekte ve sistematik bir afet yönetimi çerçevesi oluşturmamaktadır.

Cumhuriyet Halk Partisi, Demokrasi ve Atılım Partisi ve Memleket Partisi programlarında, bütünleşik afet yönetimi döngüsünün tüm görev alanlarını kapsayan stratejilerin geliştirildiği, ayrıca, Milliyetçi Hareket Partisi programında bütünleşik afet yönetiminin önleme ve zarar azaltma aşamalarını kapsayan stratejilerin geliştirildiği görülmektedir. Bu partilerin programları, bütünleşik afet yönetimine ilişkin diğer siyasi partilerde görülmeyen bir bilinç düzeyi oluşturduklarını göstermektedir.

Siyasi parti tüzük ve programlarında vurgulanan politika ve stratejiler arasından bütünleşik afet yönetiminin kapsamını oluşturan deprem, kentsel dönüşüm, arama-kurtarma, barınma gibi kavram ve temalar, bütünleşik afet yönetimin beş görev alanı; önleme-zarar azaltma-hazırlık-müdahale-iyileştirme ile ilgilerine göre sınıflandırılarak ve matris üzerinde işlenmektedir (Tablo 3). Bu matris üzerinde, (iii) bütünleşik afet yönetimi çerçevesinde bilinçli

geliştirilen politika ve stratejiler, (ii) bütünleşik afet yönetimi çerçevesi dışında bilinçsiz geliştirilen, söylemler üzerinden tespit edilen politika ve stratejiler, (i) bütünleşik afet yönetimi üzerine geliştirilmeyen politika ve stratejiler, bütünleşik afet yönetimin görev alanlarına göre işaretlenmektedir.

Tablo 3. Siyasi parti programlarında bütünleşik afet yönetimi bilinç düzeyi matrisi.

	Önleme	Zarar Azaltma	Hazırlık	Müdahale	İyileştirme
Adalet ve Kalkınma	ii	ii	ii	ii	ii
Anavatan Partisi	iii	iii	iii	iii	iii
Bağımsız Türkiye Partisi	iii	iii	iii	iii	iii
Büyük Birlik Partisi	ii	ii	iii	iii	iii
Cumhuriyet Halk Partisi	i	i	i	i	i
Demokrasi ve Atılım	i	i	i	i	i
Demokrat Parti	iii	iii	iii	iii	iii
Demokratik Sol Parti	ii	ii	iii	iii	iii
Gelecek Partisi	ii	ii	ii	ii	ii
Genç Parti	iii	iii	iii	iii	iii
Halkların Demokrasi	iii	iii	iii	iii	iii
Hür Dava Partisi	ii	ii	iii	ii	ii
İyi Parti	ii	ii	iii	ii	ii
Liberal Demokrat Parti	iii	iii	iii	iii	iii
Memleket Partisi	i	i	i	i	i
Milliyetçi Hareket Partisi	i	i	iii	iii	iii
Muhafazakar Yükseliş	iii	iii	iii	iii	iii
Saadet Partisi	ii	ii	iii	i	iii
Sol Parti	iii	iii	iii	iii	iii
Türkiye Komünist Partisi	iii	iii	iii	iii	iii
Vatan Partisi	iii	iii	iii	iii	iii
Yeniden Refah Partisi	ii	ii	iii	iii	iii

Adalet ve Kalkınma Partisi programına göre, afet yönetiminin tüm görev alanlarını kapsamak üzere, çevresel tehlikelerin azaltılmasında yerel inisiyatifin güçlendirilmesi ve ihtiyaçlara yönelik doğrudan çözüm üretme becerisini gösteren bir yerel yönetim çerçevesinin geliştirilmesine önem verilmektedir. Bu kapsamda, afet bilinci yüksek bir toplumun oluşturulması amacıyla bireyin ve toplumun eğitime yönelik sivil toplum örgütlerinin ve yerel inisiyatifin etkinliğini artırıcı, katılımcı stratejiler geliştirilmektedir (Tüm alanlar). Ayrıca, afet yönetiminde yetkin sağlık personelinin yetiştirilmesi hedeflenmektedir (Müdahale) (Tablo 3).

Büyük Birlik Partisi programına göre, çevresel tehlikelerin önlenmesine yönelik politikaları; cezai yaptırım ve denetim, geri dönüştürülebilir ve yeniden kullanılabilir materyallerin kullanımı; doğa dostu olmayan materyallerin ekonomik olarak caydırıcı fiyatlandırması; alternatif enerji kaynaklarının kullanımı ve üretimine yönelik strateji geliştirilmesi oluşturmaktadır. Ayrıca, kentsel dönüşüm çerçevesinde, kentlerin kontrolsüz göç ve çarpık kentleşmeden kaynaklanan maruz kalma potansiyeline atıf yapılırken, estetik, işlevsellik, afete dayanıklılık konusunda taşıdığı risklerin ortadan kaldırılması hedeflenmektedir (Önleme ve zarar azaltma) (Tablo 3).

Demokratik Sol Parti programı, ekolojik dengenin gözetilmesi ile birlikte insan ve çevre arasındaki sağlıklı ortamın sürdürülebileceğine yönelik söylem geliştirilmesine rağmen bu kapsamda strateji geliştirilmemektedir. Bununla birlikte, deprem bölgelerinde dayanıklı konut yapımı hedeflenmektedir (Önleme ve zarar azaltma) (Tablo 3).

Hür Dava Partisi programına göre, gelir dağılımında eşitsizliğe gerekçe gösterilen rantın engellenmesi ile doğal kaynakların, canlı türlerinin, atmosferin ve çevrenin zarar görmesinin önlenmesi hedeflenmektedir. Bu amaçla geliştirilen stratejilerin kapsamını, çevresel sorumluluk konusunda sivil toplum örgütleri ile işbirliği, bu amaçla yerel yönetimlerin yetkilendirilmesini ve etkinleştirilmesi, kamusal yeşil alanların ve tarım alanlarının amacı dışında kullanılmaması, sosyal sorumluluk ve toplum bilincinin oluşturulmasına yönelik eğitim programı oluşturulması, evsel ve endüstriyel atıkların kontrol altına alınması, erozyon alanlarında ağaçlandırma yapılarak toprak kaybının ve çölleşmenin önlenmesi oluşturmaktadır (Önleme ve zarar azaltma). Ayrıca, doğal ve sosyal afetlere maruz kalanların ihtiyaçlarının kamu yönetiminin karşılanması gerektiği belirtilmektedir (Müdahale ve iyileştirme) (Tablo 3).

İyi Parti programına göre, doğal afetlerin etkisini azaltan bir kentleşme politikasına önem atfedilirken, ekolojik dengenin korunmasına yönelik tedbir, denetim ve yaptırımları içeren çevre politikalarının geliştirilmesi, ayrıca, sosyal afet riski oluşturan eylemlerin ise küresel iş birliği ile önlenmesi hedeflenmektedir (Önleme ve zarar azaltma). Afetin gerçekleşmesi durumunda, ilgili beceri ve uzmanlıklara sahip olan, gerekli malzeme ve ekipmanla donatılan müdahale birimlerinin, diğer kurum ve kuruluşlarla iş birliği içinde afete müdahalesi öngörülmektedir (Müdahale). Afetlerin oluşturduğu zararların karşılanması ise tarım sektörü ile sınırlı tutulmaktadır (İyileştirme) (Tablo 3).

Saadet Partisi programına göre, hava, su, toprak üzerindeki risklerin çevresel sürdürülebilirlik kapsamında önlenmesi ve ekolojik dengenin korunması adına ulusal ve uluslararası seviyede katılımlı, koruma planlarının ve toplumsal bilincin geliştirilmesi hedeflenmektedir (Önleme ve zarar azaltma). Bununla birlikte acil durum müdahale becerisi oluşturmaya yönelik toplumsal eğitim programlarının önemi vurgulanmaktadır (Müdahale) (Tablo 3).

Vatan Partisi programında rant kaygısı ile ekolojik dengenin bozulması ve çevre üzerinde oluşturulan toprak ve su kirliliğine yönelik riskler, tehdit olarak tanımlanmasına rağmen bu kapsamda strateji geliştirilmemektedir. Ayrıca, kara yolu ulaşım sistemlerinin doğa üzerinde tehlike oluşturmaya karşı demir yolu ve deniz yolu sistemlerinin çevre kirliliği riskinin önlenmesinde katkıda bulunması hedeflenmektedir (Önleme ve zarar azaltma) (Tablo 3).

Yeniden Refah Partisi programında işaret edilen şehircilik politikasına göre yalnızca deprem tehlikesine karşı, bina deprem yönetmeliği kapsamında, yapım, onarım ve denetim eylemlerine atıf yapılmaktadır (Önleme ve zarar azaltma) (Tablo 3).

Cumhuriyet Halk Partisi programına göre, afet yönetimi politikası, bütünleşik afet yönetiminin tüm görev alanlarını kapsayan, katılımcı ve sistematik bir çerçeve oluşturmaktadır. Buna göre, zarar azaltma, hazırlık, müdahale ve iyileştirme görev alanlarının, toplum, kamu ve sivil toplum örgütlerinin iş birliği ile hem merkezi hem de yerel düzeyde yeniden yapılandırılması amaçlanmaktadır. Bu kapsamda geliştirilen ulusal çevre envanteri, ulusal çevre eylem planı, ulusal çölleşme ve erozyonla mücadele planı, ulusal su tedarik ve kullanım programlarından beslenen bir Ulusal Risk Azaltma Yöntemi Planı oluşturulması hedeflenmektedir (Tablo 3).

Demokrasi ve Atılım Partisi programında afet yönetimi müstakil bir başlık altında irdelenmektedir. Buna göre, kapsayıcı bir afet yönetim sistemi oluşturmayan afet sonrası süreçlerde kriz yönetimi yerine afet öncesinde risklerin azaltılmasına yoğunlaşan ve bütünleşik afet yönetiminin tüm görev alanlarını içeren bir yaklaşım geliştirilmektedir. Bu kapsamda, özellikle yapılı çevreyi tehdit eden afet türlerine karşı kentlerde dirençliliği artırıcı nitelikte, planlama ve ekonomik kaynakların sağlanmasına yönelik stratejiler geliştirilmektedir (Tablo 3).

Gelecek Partisi programı, şehircilik ve afet yönetimini eşleştirerek dirençlilik teması üzerinden kentsel mekân kalitesinin artırılması için akıllı kentlerin oluşturulmasını hedeflemektedir. Bu amaçla, akıllı, çağdaş ve sürdürülebilir nitelikte kapsamlı bir şehircilik stratejisi geliştirilmektedir. Böylece, iklim değişikliğine karşı karbon ayak izi üretmeyen, kendi enerjisini üreten ve enerji tasarrufu sağlayan, emisyon oluşumunu asgari düzeye indiren, sürdürülebilir ve kaliteli mekanlardan oluşan akıllı kentlerin bu özellikleri ile afet yönetimine katkıda bulunması beklenmektedir. Ayrıca, kentlerin afete maruz kalma potansiyeli ve afete karşı dayanıklılığını ortaya koyan dirençlilik haritalarının oluşturulması ile iklim değişikliğine bağlı olarak ortaya çıkan sıcak hava dalgası, kuraklık, temiz su kaynaklarında azalma, aşırı yağış, orman yangını, heyelan, buzulların erimesi sonucu deniz seviyesinde yükselme ve biyolojik çeşitliliğin azalmasını içeren afet türlerine karşı zarar görülebilirlik potansiyelinin azaltılması hedeflenmektedir (Tablo 3).

Memleket Partisi programı, sakinim planlaması teması ile afetlerin önlenmesinden başlayarak, kriz yönetimi yaklaşımına ve afet yönetiminde kurumsal atalet eleştiri getirmektedir. Parti programına göre afet politikasını can ve mal varlığının kaybedilmesi olasılığını, afet öncesinde çok yönlü önlemlerle hafifletme çabaları oluşturmaktadır. Bu kapsamda kentlerde, pandemi sürecinde gelişen esneklik, adaptasyon, zarar görülebilirlik potansiyeline yönelik stratejiler geliştirilirken, afete dirençli ve enerji verimli kentlerin oluşturulması için yasa ve yönetmeliklerin geliştirilmesi hedeflenmektedir (Tablo 3).

Milliyetçi Hareket Partisi programına göre kentleşme, konut ve afet konuları bir bütün olarak değerlendirilirken tüm doğal kaynakların, altyapı ve üstyapı sistemlerinin entegrasyonu ile afete dayanıklı bir kentsel yapıyı çevrenin oluşturulması amaçlanmaktadır. Bu amaçla, coğrafi bilgi sistemlerinin entegrasyonu ile sayısal ortamda kentin yönetimini sağlayan bileşenlerin envanteri ile coğrafi koşullara uygunluk gösteren, çağdaş ulaşım ve iletişim örüntüsü içeren afete duyarlı biçimde planlanmış yerleşimlerin geliştirilmesi hedeflenmektedir. Buna karşın, yapıların ve kentin yalnızca belirli afet türlerine karşı dayanıklılık göstermesi ve dayanıklılık kavramının toplumsal düzlemi kapsamadığı görülmektedir. Böylece, afet zararlarının azaltılmasına yönelik geliştirilen söylem, bütünleşik bir çerçeveye dönüşmemektedir (Tablo 3).

5. Sonuç

Siyasi parti tüzükleri, siyasi partilerin amaçlarını tanımlayan bir çerçeve oluşturmaktadır. Bu çerçevede, ülkenin yönetim biçimi, komşu ülkelerle ilişkileri, toplumsal ve kültürel değerlerin korunması, demokratik hak ve özgürlüklerin korunması, düşünce ve inanç özgürlüğünün korunması, sosyoekonomik refah seviyesinin yükseltilmesi ile ilgili siyasi partilerin yaklaşımı açıklanmaktadır. Bu anlamda tüzükler, siyasi partilerin amacı üzerine soyut bir söylem içermektedir. Afet yönetimi konusunda geliştirilen politika ve stratejiler ise büyük ölçüde siyasi parti programları üzerinden paylaşılmaktadır.

Siyasi parti programları, siyasi partilerin, kuruluş amaçlarını detaylandırdıkları ve kuruluş amacına ulaşmasını sağlayan hedeflerin belirlendiği bir çerçeve oluşturmaktadır. Parti programlarına, çoğunlukla sayısal ortamda, ilgili partilerin internet sayfasında, parti tüzüğü

ile art arda erişim sağlanmaktadır. Ancak düşük seçmen oranına sahip olan ve politik atmosferde sınırlı etkinlik gösteren bazı siyasi partilerin kaynaklarına erişim sağlanamazken, aynı nitelikte bazı siyasi partilerin ise program yayınlamadığı görülmektedir.

Ülkemizde, büyük çeşitlilik gösteren ideolojik düşünce yapısı, siyasi partilerin arkasındaki kitlesel gücü oluşturmaktadır. Buna karşın bahsedilen ideolojik çeşitliliğin, demografik olarak homojen dağılım göstermemesi, belirli ideolojilere yaslanan siyasi partilerin diğerlerinden daha etkin bir rol almasını sağlamaktadır. Bu anlamda, siyasi platformda etkinliği sınırlı olan ve popüler ideolojilere yaslanmayan partilerin ülke yönetimine ilişkin kapsayıcı stratejiler geliştirmedikleri ve politika üretmedikleri gözlenmektedir.

Çalışma kapsamında değerlendirilen siyasi partilerin afet yönetimi üzerine belirli ölçüde söylem geliştirdiği saptanmaktadır. Kurumsal yapısını uzun süre önce tamamlayan, ancak oy oranı düşük siyasi partilerin programlarında bütünleşik afet yönetiminden ziyade **ideolojik kaygılara öncelik** verilmektedir. Buna karşın, özellikle son yıllarda kurulan ve ilk defa seçime katılacak olan siyasi partilerde **bütünleşik afet yönetimi bilinci daha etkin** biçimde gözlenmektedir. Medya ve iletişim aygıtlarını güçlü biçimde kullanan **yeni nesil siyasi partiler** ile birlikte, çağdaş toplumsal ve teknolojik dinamiklere uyum sağlayarak **kendini yenileyen köklü siyasi partilerin** de afet yönetimi üzerine politika geliştirdiği görülmektedir. Ancak bu bilinç, bütünleşik afet yönetiminin tüm görev alanlarını kapsayan bir planlama çerçevesine dönüşmemekte ve dirençli toplumun oluşturulmasına katkı sağlamamaktadır. Sonuç olarak siyasi partilerin, afet yönetimi konusunda toplumsal tabana yayılan, tüm afet türlerini ve afetlerin döngüsel süreçlerini kapsayan, bütünleşik politikalar geliştirmesine ihtiyaç duyulmaktadır.

5.1. Öneriler

Medeniyetler doğa üzerinde manipülatif etkiye sahip olmalarına rağmen, doğanın yarattığı tehlikeleri tam olarak kontrol edemezler. Ancak medeniyetler, doğal tehlikelerin yapıları çevre üzerinde afete dönüşmesini önleyici veya afetlerin yapıları çevrede oluşturacağı zararları azaltıcı nitelikte planlama ve eylem stratejileri geliştirebilirler. Afet risklerinin yönetilmesini sağlayan stratejilerin hazırlanmasında ve uygulanmasında, bireyler, topluluklar, sivil toplum örgütleri, kamu kurumları hiyerarşik olarak katkıda bulunmaktadır. Bununla birlikte hükümetler, politika ve strateji geliştirme, kaynak sağlama, karar verme süreçlerindeki yaygın etki alanı ile bu hiyerarşinin başlangıç noktasını oluşturmaktadır. Bütüncül bir afet risk yönetimi çerçevesinin sağlanmasında, hükümet kurmaya aday olan siyasi partilerin afet yönetimi bilincini ortaya koyan politika ve stratejilerini, parti tüzük ve programlarında tanımlamaları ile ülkemizde afet sonrasında oluşan yaraları sarmaya yönelik reaktif eylemlerin, afetin yıkıcı etkisini önlemeye yönelik proaktif bir afet yönetimi politikasına dönüşmesi sağlanacaktır.

Afetlerin neden olduğu büyük kayıplar bütünleşik afet yönetimi çerçevesinde sosyal politikaların ve buna yönelik uygulama stratejilerinin geliştirilmesini gerektirmektedir. Kamu yönetiminde politika geliştirilmesinde temel yükümlü olan yasama ve yürütme erklerinin temsilcisi siyasi partilerin afet bilinci, bütünleşik afet yönetimi ve afet risklerinin azaltılması konusunda harekete geçmeleri için ön koşul olarak görünmektedir. Bu amaçla, yasama ve yürütmeye aday olan siyasi partiler, ulusal-bölgesel-yerel düzeyde yönetim birimlerinin afete maruz kalma potansiyeli üzerine hasar-zarar görülebilirlik profili oluşturmalı, bu profile göre afet önleme-hazırlık-müdahale-iyileştirme stratejilerini belirlemelidir.

Toplumun tabanına yayılacak bir afet bilinci, afet yönetimi politika ve stratejilerinin siyasi partilerin tüzük ve programlarında yer bulması ile gerçekleşebilecektir. Siyasi partilerin güdümünde örgütlenen ve seçilen yerel yönetimler, parti programlarında düzenlenen

stratejiler doğrultusunda yetki çevrelerini kapsayan periyodik toplantılar ve eğitim faaliyetleri düzenleyerek birey ve topluluklar ölçeğinde afet farkındalık ve bilinç düzeyini artırmalıdır. Bu amaçla siyasi partiler, bütünsel afet yönetimi döngüsü içinde aktif olarak yer alan birey, topluluk ve sivil toplum kuruluşlarını, toplumun diğer kesimlerinin de bu döngüye katılımını teşvik etmek ve özendirmek amacıyla ödüllendirilmelidir. Bir toplumun afete dirençliliği, ulusal düzeyde afet bilincinin geliştirilmesi ile mümkündür. Bu bağlamda, birey ve topluluklardan, yasama ve yürütme erklerine, kamu yönetiminin tüm paydaşlarının bütünsel afet yönetimi politikalarının oluşturulmasına katkıda bulunması büyük önem taşımaktadır.

Kaynaklar

AFAD. (2021). Afet Türleri. Erişim tarihi: 1 Kasım 2022, <https://www.afad.gov.tr/afet-turleri>

Akçay, E. Y. (2018). 24 Haziran Seçimleri Sürecinde Siyasi Partilerin Seçim Beyannamelerinde Avrupa Birliği İle İlişkiler. *OPUS International Journal of Society Researches*, 8(15), 2175-2192. DOI: 10.26466/opus.449745

AKP. (t.y.). *Parti Programı*. Erişim tarihi: 1 Kasım 2022, <https://www.akparti.org.tr/parti/parti-programi/>

Arklan, Ü. & Tanacı, F. (2020). Seçim kampanyalarına beyannameler bağlamında bir bakış: 31 Mart 2019 yerel seçimleri örneğinde karşılaştırmalı bir inceleme. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 11(26), 1-29 . DOI: 10.21076/vizyoner.658686

Artés, J. (2013). Do Spanish politicians keep their promises?. *Party Politics*, 19(1), 143-158

Aşıkoğlu Şahin, G. (2009). *Kentsel afet risklerine yönelik zarar azaltma stratejilerinin geliştirilmesi*. Doktora Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.

Atmış, E. & Günşen, H. B. (2011). 2011 Genel Seçimlerinde Siyasi Partiler ve Ormancılık İlişkileri. *Kastamonu University Journal of Forestry Faculty*, 11(2), 191-204

Aydiner, T. (2014). *Doğal Afet Yönetişimi: Türkiye’de Doğal Afet Yönetimi Uygulamalarının Tarihsel Bağlamda Değerlendirilmesi*. Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Denizli.

Aydiner, T., & Özgür, H. (2014). Yönetişim ve Doğal Afetler: Türkiye’de Doğal Afet Yönetişimi Ne Kadar ve Hangi Biçimde Mümkün?. İçinde: Fatma Neval Genç (Ed.). *Kamu Yönetiminde Değişim, Kamu Yönetimi Forumu XII Bildiriler Kitabı*, 395-404

Aymankuy, Y., Demirbulat, Ö., & Aymankuy, Ş. (2016). Türkiye’de Siyasi Partilerin Seçim Beyannamelerinde Turizmin Yeri-Haziran 2015 Genel Seçimleri Örneği. *Mehmet Akif Ersoy Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(16), 292-302

Aytaç, S. E. (2017). Türkiye’de siyasi partilerin seçim beyannamelerindeki politika öncelikleri 2002–2015. *Siyasal: Journal of Political Sciences*, 26(2), 7-26

Azimli Çilingiroğlu, G. (2018). Türkiye’de Uygulanan Afet Yönetimi Politikalarının İncelenmesi: Yasal Düzenlemeler ve DASK. *Journal of Resilience (Dirençlilik Dergisi)*. 2(1), 13-21

Balamir, M. (2000). Kaderci Toplumun Yeniden Üretimi Türkiye Afetler ve İmar Mevzuatının İrdelenmesi, İçinde: Emine M. Komut (Ed.), *Kentsel Yerleşmeler ve Doğal Afetler*, Ankara: Mimarlar Odası Yayını, 100-126

Balamir, M. (2001). Recent Changes in Turkish Disasters Policy: A Strategical Reorientation?, İçinde: P. R. Kleindorfer & M. R. Sertel (Ed.), *Mitigation and Financing Seismic Risks: Turkish and International Perspectives*, Dordrecht, Boston, London: Kluwer, 207-234

Bali, R. (2022). Importance of Community Awareness and Preparedness in Disaster Risk Reduction. *International Journal of Multidisciplinary*, 7(10), 40–57

Balun, B. (2022). CHP VE AK Parti Siyasi Programlarının Sosyal Politika Kapsamında Değerlendirilmesi. *Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 23(2), 27-61

Batuhan, T. (2020). 2018 Genel Seçimleri Siyasi Parti Beyannamelerinde Kentleşme ve Çevre Politikaları. *Şehir ve Medeniyet*, 6(13). 449-473

Bay, E., Kahramanoğlu, R., Döş, B. & Polat, Ü. (2020) Siyasi partilerin seçim beyannamelerinde hedeflediği insan karakterlerinin analizi. *OPUS–Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi* , 15(22), 1082-1113. DOI: 10.26466/opus.640943

BBP. (2017). *Parti Programı*. Erişim tarihi: 1 Kasım 2022, <https://www.bbp.org.tr/bbp/dosyalar/Parti-Programi.pdf>

Blackwell, J. & Convery, F. J. (Eds.). (1983). *Promise and Performance: Irish Environmental Policies Analysed*. Dublin: Resource and Environmental Policy Centre, University College Dublin.

BTP. (t.y.). *Parti Programı*. Erişim tarihi: 1 Kasım 2022, <https://btp.org.tr/parti-programi/>

Bulut, P. & Güven, S., (2010). Siyasi parti programlarında ilköğretim. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 6(2), 281-300

Ceylan, A. & Uslu, İ. (2019). 7 Haziran 2015 genel seçimlerinde partilerin uluslararası göç yaklaşımları üzerine karşılaştırmalı inceleme. *Social Sciences Research Journal*, 8(1), 97-114

CHP. (t.y.). *Parti Programı*. Erişim tarihi: 1 Kasım 2022, <https://chp.azureedge.net/1d48b01630ef43d9b2edf45d55842cae.pdf>

Coppola, D. (2006). *Introduction to international disaster management*. Elsevier.

Çabuk, A. (2020). 2002 Sonrası Türkiye Büyük Millet Meclisinde Grubu Bulunan Siyasi Partilerin Beyannamelerinde Afet ve Acil Durum. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7(10), 189-205

Çetin, S. (2012). *Türkiye'de 1980 sonrası mecliste temsil edilen siyasi partilerin programlarında sektörel rekabet stratejileri*. Doktora Tezi. Bartın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Dartanto, T., Bastiyan, D. F., & Sofiyandi, Y. (2017). Are local governments in Indonesia really aware of disaster risks?. İçinde: AIP conference proceedings 1857(1). AIP Publishing.

Deniş, H. E. (2011). Adalet ve Kalkınma Partisi'nin, Kent Kalkınmasına Yönelik Çalışmaları: Parti Programı ile Gerçekleştirilen Uygulamaların Karşılaştırılması. *Political Economy, Crisis & Development*, 371-382

DEVA. (2020). *Program*. Erişim tarihi: 1 Kasım 2022, <https://cdn.devapartisi.org/14/DEVA-PARTI%CC%87SI%CC%87-PROGRAMI2.pdf>

Doğan, B. (2015). Türkiye'de Afet Yönetim Politikalarının Analizi: Paydaşlar, Etkinlik ve Sorunlar, *Sakarya Üniversitesi 6. Kamu Politikaları Çalıştayı Bildiriler Kitabı*, 16-18 Eylül 2015.

DSP. (2019). *Yerel Yönetimler Bildirgesi: Cumhuriyetkent*. Erişim tarihi: 1 Kasım 2022, <https://www.dsp.org.tr/Uploads/bildirge.pdf>

Duval, D., & Pétry, F. (2020). Citizens' evaluations of campaign pledge fulfillment in Canada. *Party Politics*, 26(4), 437-447

Garry, J. (1999). Using Computer-Coded Content Analysis of German and Norwegian Election Manifestos to Estimate Party Policy Positions. Paper for Mannheim ECPR.

Gelecek Partisi. (2019). *Program*. Erişim tarihi: 1 Kasım 2022, https://gelecekkpartisi.org.tr/uploads/kurumsal/Gelecek_Partisi_Program.pdf

Genç Parti. (t.y.). *Genç Parti Manifestosu*. Erişim tarihi: 1 Kasım 2022, <https://cemuzan.org/genc-parti-manifestosu/>

Gerdan, S. (2014). Determination of disaster awareness, attitude levels and individual priorities at Kocaeli University, *Eurasian Journal of Educational Research*, 55, 159-176. <http://dx.doi.org/4689/ejer.2014.55.10>

Gürçam, S. (2023), Z Kuşağının İklim Krizi Hassasiyeti: 2023 Cumhurbaşkanlığı Seçimleri Öncesi Akp ve Chp'nin Yaklaşımları Üzerine Bir İnceleme. İçinde: M. Lamba (Ed.). *Siyaset Bilimi, Uluslararası İlişkiler ve Kamu Yönetimi Alanında Uluslararası Araştırmalar*. 45-66. Ankara: Platanus Publishing

Haspolat, E. (2015). 'Kadın, Anne, Yurttaş' Ana Akım Siyasal Partilerin Seçim Bildirgelerinde Kadın Algısı: 1 Kasım 2015 Genel Seçimleri Örneği. *Toplum ve Demokrasi*, 9(19-20), 73-107

HDP. (t.y.). *Parti Programı*. Erişim tarihi: 1 Kasım 2022, <https://hdp.org.tr/tr/parti-programi/8/>

Hearl, D. (1988). Analysis of liberal party manifestos since 1945. İçinde: *Liberal Parties in Western Europe* (Eds). Emil Kirchner, 436-454. Cambridge: Cambridge University Press.

Hsieh, H. F. & Shannon, S. E. (2005). Three approaches to qualitative content analysis. *Qualitative Health Research*. 15(9) 1277-1288. doi: 10.1177/1049732305276687

HÜDAPAR. (t.y.). *Parti Programı*. Erişim tarihi: 1 Kasım 2022, <https://hudapar.org/parti/parti-programi-3/genel-merkez/>

İyi Parti. (t.y.). *İyi Parti Programı*. Erişim tarihi: 1 Kasım 2022, <https://iyiparti.org.tr/storage/img/doc/iyi-parti-guncel-parti-program.pdf>

Kadioğlu, M. (2008). Modern, Bütünleşik Afet Yönetiminin Temel İlkeleri. İçinde: *Afet Zararlarını Azaltmanın Temel İlkeleri*. Ed: Kadioğlu, M. & Özdamar, E. 1-34. JICA Türkiye Ofisi Yayınları: Ankara

Kalender, A. (2003). Seçmenin karar sürecinde iletişim araç ve yöntemlerinin önemi üzerine bir araştırma. *Selçuk İletişim*. 2(4), 30-41

Kanlı, İ. B. & Erol, M. (2019). TBMM'de Grubu Bulunan Siyasi Partilerin Programlarında Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinin Karşılaştırmalı Analizi. *II. International Conference on Management and Social Sciences Proceeding Book*. 80-121

Kapucu, N., Arslan, T. & Demiröz, F. (2010), Collaborative emergency management and national emergency management network, *Disaster Prevention and Management*, 19(4). 452-468. <https://doi.org/10.1108/09653561011070376>

Kavas, A. (2018). 24 Haziran seçimlerine doğru siyasi partilerin seçim beyannamelerinde yerel yönetimler. *TEPAV. Değerlendirme Notu*. 201823, 1-11

Kurita, T., Nakamura, A., Kodama, M., & Colombage, S. R. N. (2006). Tsunami public awareness and the disaster management system of Sri Lanka. *Disaster Prevention and Management: An International Journal*, 15(1), 92–110. doi:10.1108/09653560610654266

Kurt, Y. (2022). Türkiye'de merkez sağ ve merkez sol partilerin nükleer enerji politika söyleminin karşılaştırılması. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

Kusumasari, B., & Alam, Q. (2011). Bridging the gaps: the role of local government capability and the management of a natural disaster in Bantul, Indonesia. *Natural Hazards*, 60(2), 761–779. doi:10.1007/s11069-011-0016-1

LDP. (t.y.). *Parti Programı*. Erişim tarihi: 1 Kasım 2022, <https://ldp.org.tr/parti-programi>

Levine, S. (1975). Values and politics: a content analysis of party programmes. *New Zealand Politics: A Reader* (Ed. S. Levine), Cheshire, Melbourne.

Madan, A., & Routray, J. K. (2015). Institutional framework for preparedness and response of disaster management institutions from national to local level in India with focus on Delhi. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 14, 545–555. doi:10.1016/j.ijdr.2015.10.004

Mayring, P. (2000). Qualitative content analysis. *Forum: Qualitative Social Research*, 1(2)

McCluskey, N. (2008). A Policy of Honesty: Election Manifesto Pledge Fulfilment in New Zealand 1972-2005. Doktora Tezi. University of Canterbury.

McLeay, E. (1994). Political Issues and the Policy Agenda, Double Decision: The 1993 Election and Referendum in New Zealand (Eds.. J. Vowles and P. Aimer), Victoria University Press, Wellington

Memleket Partisi. (2021). *Program*. Erişim tarihi: 1 Kasım 2022, <https://www.memleketpartisi.org.tr/parti/parti-programi>

MHP. (2009). *Parti Programı: Geleceğe Doğru*. Erişim tarihi: 1 Kasım 2022, https://www.mhp.org.tr/usr_img/mhp2007/kitaplar/mhp_parti_programi_2009_opt.pdf

Naurin, E. (2011). *Election promises, party behaviour and voter perceptions*. Palgrave Macmillan, London.

Naurin, E. (2014). Is a promise a promise? Election pledge fulfilment in comparative perspective using Sweden as an example. *West European Politics*, 37(5), 1046-1064

Naveed, A., & Li, W. (2019). *The Role of media, government and NGO's (International and Pakistan) in disaster management*. Yüksek Lisans Tezi, University of Electronic Science and Technology of China.

Neuman W. L. (2020). *Social research methods : qualitative and quantitative approaches* (Eighth). Pearson Education.

Özmen, B. & Özden, A. T. (2013). Türkiye'nin afet yönetim sistemine ilişkin eleştirel bir değerlendirme, *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 49(Ekim). 1-28

Özbilgin, M., Erbil, C., Şimşek Demirbağ, K., Demirbağ, O. & Tanrıverdi, V. (2023). Afet yönetiminde sorumluluğun yeniden inşası: Deprem, sosyal dramalar, sosyal politikalar. *Sosyal Mucit Academic Review*, 4(1), 71-112. doi: 10.54733/smar.1253256

Özkaynar, K. (2015). Siyasi partilerin 2011 ve 2015 yılı seçim beyannamelerine bakış: Bir doküman incelemesi ve içerik analizi çalışması. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(17), 439-452

Özoral, S. (2020). *Türkiye'de bürokrasi ve siyaset ilişkileri: Siyasi partilerin seçim beyannameleri üzerinden bir inceleme*. KMÜ, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Karaman.

Polat, C. (2015). *Siyasal pazarlama ve iletişim*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Polat, C., Akkaya, M. A., & Binici, K. (2016). 1 Kasım 2015 Genel Seçimleri Parti Bildirgelerinde Eğitim. *Karatekin Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 4(1), 1-20.

Raab, J. (2002), "Where do policy networks come from?", *Journal of Public Administration Research and Theory*, 12(4), 581-622

Rehman, J., Sohaib, O., Asif, M., & Pradhan, B. (2019). Applying systems thinking to flood disaster management for a sustainable development. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 101101. doi:10.1016/j.ijdr.2019.101101

Royed, T. J. (1996). Testing the mandate model in Britain and the United States: Evidence from the Reagan and Thatcher eras. *British Journal of Political Science*, 26(1), 45-80

Sadioğlu, U. (2017). Siyasi Partilerin Kamu Yönetimi Reformu Üzerine Politikaları: 2015 Yılı Milletvekili Genel Seçimleri Örneği. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 1(Özel Sayı 4), 368-384

Sainz-Santamaria, J. & Anderson, S. E. (2013). The electoral politics of disaster preparedness. *Risk, Hazards & Crisis in Public Policy*, 4(4), 234-249

Sayın, U., & Gümüş, S. S. (7). Haziran 2015 milletvekiliği genel seçimleri parti seçim beyannamelerinin engelli kavramı temelinde içerik olarak incelenmesi. *Toplum ve Demokrasi*, 10(21), 69-89

Selves, M. (2008), Principles of emergency management and the emergency management roundtable, The Emergency Information Infrastructure Project, Erişim tarihi: 10 Temmuz 2023 <https://www.emforum.org/vforum/lc080213.htm>

Serra-Silva, S., & Belchior, A. M. (2020). Understanding the pledge fulfilment of opposition parties using evidence from Portugal. *European Politics and Society*, 21(1), 72-90

Siyasi Partiler Kanunu, Resmî Gazete 18027 (22 Nisan 1983), Erişim: 1 Kasım 2022. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.2820.pdf>

SP. (2019). *Parti Programı*. Erişim tarihi: 1 Kasım 2022, <https://saadet.org.tr/upload/file/992649b84c8d390c3ba07fdb6c403965.pdf>

Şahin, A. U. (2014). Afet Yönetimi Faaliyetlerinin Kamu Hizmeti Kavramı Çerçevesinde Değerlendirilmesi, *Tesam Akademi Dergisi*, 1(2), 7-30

Terkan, B. (2010). Siyasi partilerin kadına ilişkin söylem ve politikaları (AKP ve CHP örneği). *Selçuk İletişim*, 6(2), 115-136

Thomson, R., Royed, T., Naurin, E., Artes, J., Ferguson, M., Kostadinova, P., & Moury, C. (2012). The program-to-policy linkage: a comparative study of election pledges and government policies in ten countries. In APSA 2012 Annual Meeting Paper.

Tiyek, R. (2015). Sosyal politika kapsamında seçim bildirgelerinin değerlendirilmesi. *Hak-İş Uluslararası Emek Ve Toplum Dergisi*, 4(9), 36-63.

Tiryaki, S. (2016). Seçim beyannamelerinde siyasal iletişimin izlerini sürmek: 7 Haziran 2015 ve 1 Kasım 2015 genel seçimleri. İçinde: Ş. Balcı (Ed.), *7 Haziran'dan 1 Kasım'a Türkiye'de siyasal iletişim uygulamaları* (521-578), Konya: Literatürk Academia Yayınları.

TKP. (2001). Program. Erişim tarihi: 1 Kasım 2022, <https://www.tkp.org.tr/parti/temel-metinler/program-2/>

Tok, N. T. (2012). Türkiye'deki siyasal partilerin eğitim söylemleri ve siyasaları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 18(2), 273-312

Tuğsuz, N. & Yılmaz, A. (2015). Siyasi partilerin mülteci politikaları. *SETA Perspektif*, (106).

Ulukoş, S. (2023). 2018 seçimleri sonrasında kurulan partilerde liderlerin yeşil siyasete bakışı ve parti programlarında yeşil siyaset. *Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 7(1), 71-88

United Nations ISDR. (2017). Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015–2030. Erişim Tarihi: 1 Ekim 2023, <http://www.undrr.org/implementing-sendai-framework/what-sendai-framework>

URL 1: Manifesto Project. Erişim tarihi: 1 Ağustos 2023, <https://manifesto-project.wzb.eu>

Uzun, A. & Özkan, O. (2019). Çevre Konusunun Seçim Beyannamelerindeki Yeri: 24 Haziran 2018 Milletvekili Genel Seçimi Örneği. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(3), 326-354. DOI: 10.18026/cbayarsos.587547

Vatan Partisi. (2015). *Milli Hükümet Programı*. Erişim tarihi: 1 Kasım 2022, <https://vatanpartisi.org.tr/genel-merkez/temel-belgeler/milli-hukumet-programi-4126>

Waugh, W.L. (2003), "Terrorism, homeland security and the national emergency management network", *Public Organization Review*, (3), 373-85

Wolensky, R. P., & Wolensky, K. C. (1990). Local Government's Problem with Disaster Management: A Literature Review and Structural Analysis. *Review of Policy Research*, 9(4), 703-725

Yargıtay. (2023). *Siyasi parti genel bilgileri*. Erişim tarihi: 21 Haziran 2023, www.yargitaycb.gov.tr

Yıldırım, M., Demirkol, Ö., Yıldırım, L., & Solmaz, C. (2016). Tourism in the electoral programs of turkish political parties: an analysis of the 2015 general elections in Turkey. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 12(30), 81-96

YRP. (t.y.). *Yeniden Refah Partisi Programı*. Erişim tarihi: 1 Kasım 2022, <https://yenidenrefahpartisi.org.tr/page/parti-programi/14>

Zengin, B. & Koç, İ. (2022). Türkiye'deki Siyasi Partilerin Turizm Politikalarının İncelenmesi: Parti Programlarına Yönelik İçeriklerin Betimsel Analizi, *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 6(4): 1068-1090

Zhai, L. & Lee, J. E. (2023). Analyzing the Disaster Preparedness Capability of Local Government Using AHP: Zhengzhou 7.20 Rainstorm Disaster. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 20(2), 952